

S. BERNARDI ABBATIS

LIBER

DE VITA ET REBUS GESTIS S. MALACHLÆ 193

HIBERNIÆ EPISCOPI.

658 PRÆFATIO AD CONGANUM ABBATEM.

1. Semper quidem operæ pretium fuit illustres Sanctorum describere vitas, ut sint in speculum et exemplum, ac quoddam veluti condimentum vitæ hominum super terram. Per hoc enim quodammodo apud nos etiam post mortem vivunt, multosque ex his, qui viventes mortui sunt, ad veram provocant et revocant vitam. Virum nunc maxime id requirit raritas sanctitatis, et nostra plane ætas inops virorum. Quam sane inopiam super nos adeo invaluisse sentimus, ut nulli sit dubium illa sententia nos feriri: *Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum* (Matth. xxiv, 12). Et ut suspicor ego, aut præsto, aut prope est, de quo scriptum est: *Faciem ejus præcedet egestas* (Job xli, 13), Ni fallor, Antichristus est iste, quem fames et sterilitas totius boni et præit, et comitatur. Sive igitur nuntia jam præsentis, sive jamjamque adfuturi prænuntia, egestas in evidenti est. Taceo vulgus, taceo vilem filiorum hujus sæculi multitudinem: in ipsas Ecclesiæ columnas volo oculos leves. Quem mihi ostendas vel de illorum numero, qui videntur dati in lucem gentium, non magis de sublimi fumantem, quam flammantem? *Et si lumen quod in te est, inquit, tenebræ sunt, quantæ sunt tenebræ?* (Matth. vi, 23.) Nisi tu illos forte (quod non credo) lucere dixeris, qui quæstum æstimant pietatem; qui in hæreditate Domini, non quæ Domini, sed magis quæ sua sunt quæritant. Quid dico, quæ sua sunt? Perfectus sit et sanctus etiam sua quærens, suaque retinens, si ab alienis cor manusque contineat. Meminerit tamen, qui sibi usque huc forte pervenisse videtur, eundem exigui sanctitatis gradum et ab ethnico. An non milites suis jubentur contentiforte stipendiis, ut salvi fiant? (Luc. iii, 14.) Magnum vero Ecclesiæ doctore, si sit sicut unus militum: aut certe (quod ad illorum improprium propheta loquitur) *sicut populus, ita et sacerdos* (Isa. xxiv, 2) fuerit! O deformitatem! itane summus merito reputandus erit, qui a summo corruens gradu, hærebit vix infimo, ne abysso absorbeat? Quam rarus tamen iste ipse in clero? Quem item das mihi contentum necessariis, contemptorem superfluum? Lex est tamen præfixa ab Apostolis Apostolorum successoribus: *Victum et vestitum ha-*

bentes, inquit, his contenti simus (1 Tim. vi, 8). Ubi forma hæc? In libris cernimus eam, sed non in viris. Habes vero de justo, quia *lex Dei ejus in corde ipsius* (Psal. xxxvi, 31), et non in codice. Nec perfectionis is gradus. Perfectus carere et necessariis paratus est. At gratis istud. Utinam superfluis ponatur modus! utinam non cupiamus in infinitum! Sed quid? Forte reperias qui hoc possit? Id quidem difficile: sed vide quid egimus. Quærebamus virum optimum, multorum liberatorem: et ecce laboramus in inveniendis, qui se ipsum salvum facere possit. Optimus hodie est, qui non est nimis malus.

2. Unde quoniam a terra defecit sanctus, videor mihi non supervacue ex his qui empti sunt de terra, revocare ad medium Malachiam episcopum, virum vere sanctum, et nostrorum quidem temporum, singularis sapientiæ et virtutis. Iste erat lucerna ardens et lucens: nec extincta est tamen, sed submota. Quis mihi jure succenseat, si readmovero eam? Imo vero non est quod mihi ingrati esse mei sæculi homines debeant, et omnis deinceps generatio ventura, si quem conditio tulit, revocem stilo; si mundo restituam, quo dignus non erat mundus; si servem memoriæ hominum hominem, cujus memoria in benedictione sit omnibus, qui legere dignabuntur; si me excitante amicum dormientem, vox turturis audita fuerit in terra nostra, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi* (Matth. xxviii, 20). Deinde sepultus apud nos est: nobis specialiter hoc opus incumbit. Quid quod me inter speciales amicos Sanctus ille habebat, et eo loci, ut nulli in hac parte gloriæ secundum fuisse me credam? Nec mercede vacat mihi tantæ familiaritas sanctitatis: primitias jam accepi. In extremis positus erat, imo in principiis, juxta illud: *Cum consummatus fuerit homo, tunc incipit* (Eccli. xviii, 6). Accurri ego, ut benedictio morituri super me veniret. At ille cum jam membra alia movere non posset, fortis ad dandam benedictionem, elevatis sanctis manibus super caput meum, benedixit mihi, et benedictionem hæreditate possideo: et quomodo ego illum silere queam? Postremo tu id mihi, abba Congane, injungis, reverendus frater, et dulcis amicus meus, ac tecum pariter (ut ex Hibernia

(193) S. Malachias obiit anno 1148, Novembris die secunda.

scribis) vestra illa omnis Ecclesia sanctorum. Libens obedio, præsertim quod non eloquium exigitis, sed narrationem. Dabo vero operam, ut ea sit pura et luculenta, devotos informans, fastidiosos non onerans. Sane narrationis veritas secunda apud me est, intimata a vobis haud alia procul dubio protestantibus, quam quæ certissime comperta sunt vobis.

659 CAPUT I.

Pueritia et adolescentia S. Malachie.

1. Malachias noster, ortus Hibernia de populo barbaro, ibi educatus, ibi litteras edoctus est. Cæterum de natali barbarie traxit nihil, non magis quam de sale materno pisces maris. Quam vero suave, quod inculta nobis barbaries tam urbanum protulit civem sanctorum, et domesticum Dei! Qui producit mel de petra, oleumque de saxo durissimo, ipse fecit hoc. Parentes tamen illi fuere genere et potentia magni, juxta nomen magnorum qui sunt in terra. At mater mente, quam sanguine generosior, satagebat in ipso initio viarum suarum, notas parvulo facere vias vitæ: hanc pluris illi existimans ventosa scientia litteraturæ sæcularis. Ad utramque tamen huic non defuit ingenium pro ætate. In scholis litteras, domi timorem Domini docebatur, et quotidianis profectibus respondebat ambobus satis, magistro et matri. Nempe a principio spiritum sortitus est bonum, per quem erat puer docilis, et amabilis valde, mire admodum omnibus per omnia gratosus. Bibebat etiam pro lacte de pectore materno aquas sapientiæ salutaris, et fiebat in dies se ipso prudentior. Prudentior, dicam, an sanctior? Utrumque si dixerò, non me prænitebit: veritatem enim dicam. Agebat senem moribus, annis puer, expers lasciviæ puerilis. Cumque ex hoc cunctis esset reverentiæ ac stupori, non tamen inde, ut assolet, insolentior inveniebatur; sed magis quietus et subditus in omni mansuetudine. Non impatiens magisterii, non fugitans disciplinæ, non lectionis fastidians, non ludorum denique appetens; quod vel maxime illa ætas dulce ac familiare habere solet. Et proficiebat supra omnes cœtaneos suos in ea quidem litteratura, quæ illi competeat ætati. Nam in disciplina morum profectuque virtutum, etiam super omnes docentes se in brevi enituit, non tam matre tamen, quam unctione magistra. Hac sollicitante, haud segniter et in divinis exercebatur, petere secretum, anticipare vigilias, meditari in lege, refici parcius, orare frequentius. Et quia ecclesiam frequentare nec vacabat propter studium, et pro verecundia non libebat; levare puras manus in omni loco ad cœlum, ubi tamen secreta id posset. Jam tunc siquidem cautus fuit declinare virus virtutum, inanem gloriam.

2. Est vicus prope civitatem, in qua discebat puer, quo magister ejus frequenter pergere solitus erat, ipso solo comite. Illo euntibus ambobus pariter, ipse, ut postea referebat, retraherat pedem, sistebat gradum, et stans a tergo magistri, illo quidem non comperiente, expansis ad cœlum manibus, raptim

quodammodo, ac veluti jaculatam emittebat orationem: et sic dissimulans, magistrum denuo sequebatur. Istiusmodi pio furto puer sæpius illudebat comitem pariter et magistrum. Non est dicere omnia, quæ ejus principia colore bonæ indolis decorevere: ad majora atque utiliora currendum. Unum tamen refero adhuc, quod hoc, meo quidem judicio, non modo bonæ, sed et magnæ in puero dederit insigne spei. Excitus aliquando opinione cujusdam magistri (erat enim famosus in disciplinis, quas dicunt liberales), adivit illum discendi cupiditate. Quippe extrema jam pueritiæ captans, ad eas litteras anhelabat. Intraus vero domum, vidit virum ludentem subula, crebrisque sulcantem tractibus nescio quo notabili modo parietem. Et solo visu offensus puer serius, quod levitatem redoleret, resiliit ab eo, ac deinceps illum nec videre curavit. Ita cum esset studioissimus litterarum, præ honesto tamen sprexit eas virtutis amator. Tali quodam præludio puer præparabatur ad eum, qui se manebat in fortiori ætate conflictum: jamque ipse adversarium provocabat. Et Malachie quidem pueritia sic erat. Porro adolescentiam simili transivit simplicitate et puritate: nisi quod crescente ætate, ~~660~~ crescebat simul illi sapientia et gratia apud Deum et homines.

3. Hinc jam, id est ab ineunte adolescentia ejus, cœpit manifestius apparere quid esset in homine, et gratia Dei in illo vacua non videri. Videns enim industrius adolescens, quam in maligno mundo positus sit (*Joan. v, 19*), et cogitans qualem spiritum accepisset, dicebat intra se: « Non est spiritus hujus mundi iste. Quid isti, et illi? Non est societas alteri ad alterum, non plus quam luci ad tenebras. Meus ex Deo est, et scio quæ in illo donata sunt mihi. Inde mihi interim adhuc innocentia vitæ [*al. mea*], inde continentia decus, inde justitiæ fames, inde quoque illa eo securior, quo secretior, gloria mea est, testimonium conscientia meæ. Nil horum mihi tutum sub principe mundi. Deinde habeo thesaurum hunc in fictili vase. Verendum ne impingat et frangatur, et effundatur oleum lætitiæ quod porto. Et quidem non impingere inter saxa et scopulos distortæ et anfractuosa viæ et vitæ hujus difficillimum. Itane momento perdam simul omnes, quibus ab initio præventus sum, benedictiones dulcedinis? Resigno illi potius, a quo sunt, et me pariter. Et ego enim ipsius. Perdo ipsam ad tempus animam meam, ne perdam in æternum. Et quod sum, et quæ habeo omnia, ubi mihi æque salva, uti in manu Auctoris? Quis ita ad servandum sollicitus, ad retinendum potens, ad restituendum fidelis? Servabit tuto, restituet opportune. Sine retractatione me do ad serviendum illi de donis suis. Non potest mihi perire ex omnibus, quæ in opus pietatis expendero. Forte et sperare plus aliquid licet. Solet reddere cum usura qui dat gratis. Ita est. Etiam cumulabit, et multiplicabit in anima mea virtutem. » Hæc cogitavit, et fecit, sciens absque facto vanas esse cogitationes hominum.

CAPUT II.

Religiosæ vitæ tirocinium.

4. Erat homo in civitate Ardmacha (ipsa est, in qua alitus est Malachias), et homo ille sanctus, et austeræ admodum vitæ, inexorabilis castigato corporis sui, cellam habens juxta ecclesiam. In ea manebat, jejuniis et obsecrationibus serviens die ac nocte. Ad hunc se contulit Malachias, formam vitæ accepturus ab eo, qui vivum se tali damnaverat sepultura. Et vide humilitatem. A primæva ætate in sancta arte magistrum (quod dubium non est) habuerat Deum : et ecc² factus est denuo discipulus hominis, homo mitis et humilis corde. Si nesciebamus, hoc vel solo nobis ipse probavit. Legant hoc, qui docere quæ non didicere conantur discipulos sibi coacervantes, qui nunquam discipuli existere, cæci duces cæcorum. Malachias doctus a Deo, doctorem nihilo minus quæsit hominem, et quidem cante, et sapienter. Quid simile, quæso, afferre quibat, in quo æque daret caperetque experimentum profectus sui ? Si Malachiae exemplum eis pro minimo est, Pauli opus attendant Nonne Evangelium suum, quod non ab homine acceperat, sed a Christo cum hominibus tamen censuit conferendum, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset ? (*Galat. 1, 11*). Ubi ille securus non est, nec ego. Si quis hoc scit, viderit, ne non tam securitas sit, quam temeritas. Sed hæc alterius temporis.

5. Nunc vero sonuit in civitate quod factum erat, et commota est universa ad inopinatam novitatem. Stupebant autem omnes, et virtutem mirabantur, eoque amplius, quo minus usitatam in gente fera. Videres tunc revelari ex multorum cordibus cogitationis. Plerique humano affectu pensantes factum, plangere et dolere, quod dilectus omnibus, delicatusque adolescens, duris se adeo laboribus mancipasset. Alii suspicati levitatem propter ætatem, diffidere de perseverantia, timere de casu. Nonnulli temeritatem causantes, indignari et fremere in eum, quod supra ætatem et vires inconsulte rem arduam fuisset aggressus. ¶ Verum ille sine consilio egit nihil. Nam habuit consilium a Propheta, qui ait : *Bonum est homini, si portaverit jugum ab adolescentia ;* et addit : *Sedebit solitarius, et tacebit, quia levavit se supra se* (*Thren. III, 27, 28*). Sedebat sibi juvenculus secus pedes Imarii (hoc enim nomen viro), et aut discebat obedientiam, aut se didicisse docebat. Sedebat, ut quietus ut mansuetus, ut humilis. Sedebat, et tacebat, sciens secundum prophetam, cultum justitiæ esse silentium (*Isa. XXXII, 17*) : sedebat ut perseverans, tacebat ut verecundus, nisi quod suo illo silentio in Dei auribus loquebatur cum sancto David : *Adolescentulus sum ego et con-*

A *temptus justitias autem tuas non sum oblitus* (*Psal. CXVIII, 141*). Et sedebat interim solitarius, quia et sine socio, et sine exemplo. Quis enim ante Malachiam districtissimum viri propositum vel cogitaret attentare ? Nempe mirabile omnibus habebatur, non imitabile. Malachias imitabile persuasit, sedendo duntaxat, et tacendo. Intra paucos dies habuit imitatores non paucos, provocatos exemplo sui. Ita qui primo solitarius sedit, et unicus patris sui, fit jam unus ex multis, fit ex unigenito primogenitus in multis fratribus. Et ut prior in conversione, ita in conversatione sublimior : et qui ante omnes venit, omnium judicio supra omnes emicuit in virtute. Et dignus visus est episcopo pariter et magistro, qui ad diaconi gradum promoveretur. Et coegerunt eum.

CAPUT III.

Ordinibus initiatus episcopi vices gerit.

6. Hinc jam levita Domini publice se ad omne opus pietatis accinxit : plus vero ad eas res, in quibus aliqua injuria videretur. Denique cura erat ei maxima in sepeliendis defunctis pauperibus, quod hoc sibi non minus humilitatem saperet, quam humanitatem. Nec defuit novo nostro Tobiae rediviva a muliere tentatio, imo a serpente per mulierem. Germana ejus indignitatem (ut sibi videbatur) officii exhorrens : Quid facis, inquit, o insane ? dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et hoc illi quotidie exprobrans ingerebat. Sed respondebatur mulieri stultæ juxta stultitiam suam : *Misera, tu eloqui casti vocem tenes, sed virtutem ignoras. Ita ministerium, ad quod coactus accesserat, devotus tenuit, indefessus exercuit. Unde et censuerunt etiam sacerdotale officium imponendum illi. Et factum est ita. Erat autem, cum sacerdos ordinatus est, annos natus quasi viginti quinque. In qua ejus utraque ordinatione, si quid præter Canonum formam processisse videtur, ut vere videtur (siquidem infra vicesimum quintum annum leviticum ministerium, infra tricesimum adeptus est sacerdotii dignitatem) (194) donandum sane tum zelo ordinatoris, tum meritis ordinati. Ego vero istud nec in sancto redarguendum, nec usurpandum consulo ei qui sanctus non fuerit. Nec contentus episcopus (195), etiam vices suas commisit ei, seminare semen sanctum in gente non sancta, et dare rudi populo, et sine lege viventi, legem vitæ et disciplinæ. Suscepit ille mandatum in omni alacritate, sicut erat spiritu fervens ; nec talentis incubans, sed inhians lucris. Et ecce linguæ sarculo cœpit evellere, destruere, dissipare, de die in diem factitans prava in directa, et aspera in vias planas. Exsultabat ut gigas ad discurrendum ubique. Diceres ignem urentem in consumendo criminum vepres. Diceres securim vel*

(194) Nempe ante annos triginta fieri cautum erat in conciliis Neocæsariensi, Agathensi anni 506, in Arelatensi IV, et aliis. Agathensis canon 17 : *Presbyterum et episcopum ante triginta annos, id est, antequam ad viri perfecti ætatem perveniant, et diaconos ante viginti quinque nullus metropolitanorum ordi-*

nare præsumat, etc. Ita aquid Bochellum, cum apud Sirmundum desit locus de diaconis, ad quem Bernardus hic respicit, cujus tempore lex ista adhuc vivebat, ut patet ex sequentibus verbis. Sæpius tamen ab episcopis dispensatum, maxime in pios viros.

(195) Scilicet Celsus : vide infra, n. 19.

asciam in dejiciendo plantationes malas, extirpare barbaricos ritus, plantare ecelesiasticos. Veterinosas omnes (neque enim paucæ inveniebantur) abolebat superstitiones, seu quaslibet, ubicunque deprehendisset. malignitates immissas per angelos malos.

7. Denique quidquid incompositum, quidquid indecorum, **662** quidquid distortum obvium habuisset, non parcebat oculus ejus: sed velut grando grossos e ficibus, et sicut pulverem ventus a facie terræ, sic coram facie sua hujusmodi nitebatur totum pro viribus exturbare ac delere de populo suo. Et pro his omnibus tradebat jura cœlestia optimus legislator. Leges dabat plenas justitiæ, plenas modestiæ et honesti. Sed et apostolicas sanctiones ac decreta sanctorum Patrum, præcipueque consuetudines sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in cunctis ecclesiis statuebat. Hinc est, quod hodieque in illis ad horas canonicas cantatur et psallitur juxta morem universæ terræ. Nam minime id aute fiebat, ne in civitate quidem. Ipse vero in adolescentia cantum didicerat, et in suo cœnobio mox cantari fecit, cum necdum in civitate, seu in episcopatu universo cantare scirent, vel velint. Deinde usum saluberrimum Confessionis, sacramentum Confirmationis, contractum conjugiorum, quæ omnia aut ignorabant, aut negligebant, Malachias de novo instituit. Et de his ista pro exemplo sufficiant. Nam et per totum historiæ textum, brevitas studio plurima præterimus.

CAPUT IV.

Malcho episcopo plenius instituendus adhæret.

8. Cum esset illi studium et zelus maximus circa cultum divinarum et venerationem Sacramentorum, ne forte de his aliquid constitueret vel doceret secus, quam ritus haberet universalis Ecclesiæ, subiit animus adire episcopum Malchum [al. Malachum], qui se plenius de omnibus informaret. Hic erat senex plenus dierum et virtutum, et sapientia Dei erat in illo. Natione quidem Hibernus, sed in Anglia conversatus fuerat in habitu et proposito monachali in Wintoniensi monasterio: de quo assumptus est in episcopum in Lesmor civitate Mumoniæ: et ipsa nobilior inter cæteras regni illius. Ibi tanta ei desuper collata est gratia, ut non modo vita et doctrina, sed et signis clareret. Quorum duo pono exempli causa, ut omnibus innotescat, qualem in scientia sanctorum Malachias habuerit præceptorem. Puerum mente captum, ex his quos lunaticos vocant, inter confirmandum sacra unctione sanavit. Hoc ita notum certumque fuit, ut illum mox constituerit ostiarium domus suæ, vixeritque idem puer incolumis in eo officio usque ad virilem ætatem. Surdo auditum restituit: in quo idem mirabile quiddam confessus est, quod cum sanctus utriusque auriculæ hinc inde digitos immisisset, duos quasi porcellos ex ipsis exire senserit. Pro his atque hujusmodi fama crebrescente, nomen grande adeptus est; ita ut ad eum Scoti, Hibernique confluerent, et tanquam unus om-

nium pater ab omnibus coleretur. Ad hunc ergo Malachias, accepta benedictione patris Imarii, et ab episcopo missus, cum prospere pervenisset, benigne a sene susceptus est: qui annos aliquot cum eo mansit, ut per hanc temporis moram hauriret plenius de pectore veterano, sciens scriptum: *Quia in antiquis est sapientia (Job xii, 12)*. Sed nec hoc quoque ad causam defuisse reor, quod magnus ille Provvisor universorum voluit servum suum Malachiam in loco tam celebri notum fieri omnibus, qui erat omnibus profuturus. Nec enim poterat non esse gratus, quibus notus fuisset. Denique unum interim accidit, per quod ex aliqua parte quod notum Deo erat in illo, manifestum fecit hominibus.

9. Inter regem Mumoniæ (quæ est Hiberniæ pars australis) et germanum ejus orta simultate, et fratre facta superiori. Rex, (196) pulsus regno confugit ad episcopum Malchum. Non tamen ut ope illius regnum recuperaret: sed magis princeps devotus dedit locum iræ, et necessitatem in virtutem convertit, privatam **663** eligens ducere vitam. Cumque episcopus Regem suscipere debito honore pararet, abnuvit ille, se malle inquam unum ex illis esse pauperibus fratribus qui illi adhærent, regium fastum deponere, et communi paupertate fore contentum, expectare potius Domini voluntatem, quam per vim recipere regnum; nec velle pro suo honore terreno sanguinem humanum effundere, qui contra se clamat ad Deum de terra. Quo audito, exsultat episcopus, et admiratus devotionem, satisfacit voto. Quid plura? Traditur Regi paupercula domus ad habitandum, et Malachias in magistrum, ad victum panis cum sale et aqua. Porro ad delicias sufficiebat Regi Malachiæ præsentia, vita atque doctrina, ita ut diceret ei: *Quam dulcia suavis meis eloquia tua! super mel ori meo (Psal. cxviii, 103)*. Ad hæc per singulas noctes lacrymis suis stratum suum rigabat: sed et quotidiano aquæ frigidæ balneo male calentem exstinguebat in carne libidinem. Et orans Rex, cum Rege dicebat: *Vide humilitatem meam et laborem meum, et dimitte universa delicta mea (Psal. xxiv, 18)*. Et non amovit Deus orationem ejus et misericordiam suam ab eo. Et exau dita est oratio ejus, etsi secus, quam intenderet ipse. Nam is quidem sollicitus erat pro anima sua: sed vindex innocentie Deus, hominibus ostendere volens quoniam sunt reliquiæ homini pacifico, parabat interim facere judicium injuriam patienti, quod ille penitus non sperabat. Et suscitavit Deus spiritum vicini regis: neque enim unum est Hibernia regnum, sed divisa in plura. Hic itaque videns quæ facta sunt, repletus est zelo: et hinc quidem indignans prædonum libertati, et insolentiæ suerborum; inde vero miserans regni desolationem et Regis dejectionem, descendit ad cellulam pauperis: suadet reditum, sed non persuadet. Instat tamen, spondet opem, de effectu non diffidere monet; Deum affuturum pro-

(196) Cormarcus: vide infra, n. 18.

mittit, cui non poterunt resistere omnes adversarii ejus. Proponit etiam oppressiorem pauperum patriæque vastationem, et non proficit.

10. Cæterum accedente mandato episcopi et Malachiæ consilio, de quibus ille pendeat totus, vix tandem acquiescit. Sequitur Rex Regem, et juxta verbum Regis, sicut fuerat voluntas in cælo, tota facilitate pulsus prædonibus, reducitur homo in sua cum exultatione suorum, regnoque restituitur suo. Dilexit extunc Rex ille, et semper reveritus est Malachiam: eoque propensius, quo plenius in sancto viro digna veneratione et amore compererat. Cujus enim tantam meruit in sua adversitate familiaritatem, sanctitatem ignorare non potuit. Propterea magis in sua prosperitate perpetuis illum amicitias, devotisque colebat obsequiis, et libenter audiebat eum, et audito eo multa faciebat. Et de his satis. Verumtamen non fortuito factum reor, quod ita jam tunc magnificavit eum Dominus in conspectu regum: sed quia vas electionis sibi erat ille, portaturus nomen suum coram regibus et principibus.

CAPUT V.

Sorori defunctæ sacrificii oblatione succurrit.

11. Mortua est interim soror ejus illa, quam præfati sumus. Nec prætereundæ visiones, quas vidit de ea. Hujus siquidem sanctus carnalem exhorruerat vitam, et tanto zelo, ut se devoverit non visurum eam in carne viventem. At illa carne soluta, solum est votum, et cœpit videre in spiritu, quam in corpore noluit. Quadam nocte audivit per somnium vocem sibi dicentis, sororem ejus stare foras in atrio, et ecce per totos triginta dies nihil gustasse: qui evigilans cito intellexit, cujus escæ inedia marceret. Et diligenter discusso numero dierum quem audierat, ipsum esse reperit, ex quo pro ea Panem de cælo vivum non obtulisset. Tum ille qui sororis non animam oderat, sed peccatum; beneficentiam, quam ~~664~~ intermiserat, rursus odoritur Neque frustra. Non multo post visa est illi pervenisse ad limen ecclesiæ, necdum tamen posse intrare; apparere etiam in veste pulla. Cumque ille perseveraret, curans ne qua die solita stipe frustraretur; secundo vidit eam in veste subcandida; admissam quidem intra ecclesiam, sed altare contingere non permitti. Tertio tandem visa est aggregari cœtui candidorum, et in veste candida. Vides, lector, quantum valeat deprecatio justis assidua? Vere regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Nonne tibi videtur Malachiæ oratio vicem quodammodo effractoris exhibuisse cœlestibus portis, quando peccatrix mulier fraternis obtinuit armis, quod suis meritis negabatur? Hanc vim, Jesu bone, tu qui pateris, facis, validus et pius ad salvandum, faciens misericordiam et potentiam in brachio tuo, et in Sacramento tuo servans sanctis qui in terra sunt, usque in consummationem sæculi. Hoc plane

(197) Banchor vocatur in actis sancti Columbani, situm in Ultonia Hiberniæ provincia; distinguendum

A Sacramentum potens peccata consumere, debellare obvias potestates, inferre cœlis revertentes de terra.

CAPUT VI.

Monasterium Benchorensis desolatum instaurat.

12. Et Dominus quidem in regione Lesmorensi sic præparabat dilectum suum Malachiam ad gloriam nominis sui. Verum qui miserant eum, minime jam ferentes absentiam ejus, missis epistolis revocant illum. Quo reddito suis, et quidem instructiore de omnibus quæ oportebat; en opus a Deo paratum et servatum Malachiæ. Vir dives et potens, qui locum Benchor et possessiones ejus tenebat, inspiratus a Deo, confestim in manu ejus sua omnia dedit et se quoque. Et is avunculus ejus. Sed Malachiæ spiritus quam carnis propinquitas pluris fuit. Ipsum quoque locum Benchor (197), de quo cognominabatur, tradidit ei princeps, ut ædificaret ibi monasterium, vel potius reædificaret. Nempe nobilissimum existerat ante sub primo patre Congello, multa milia monachorum generans, multorum monasteriorum caput. Locus vere sanctus secundusque sanctorum, copiosissime fructificans Deo, ita ut unus ex filiis sanctæ illius congregationis, nomine Luauus, centum solus monasteriorum fundator existisse feratur. quod idcirco dixerim, ut ex hoc uno conjiciat lector, quam ingens fuerit reliqua multitudo. Denique ita Hiberniam Scotiamque repleverunt gemina ejus, ut ea potissimum tempora Davidici illi versiculi præcinnisse videantur: *Visitasti terram, et inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Flumen Dei repletum est aquis parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio ejus. Rivos ejus inebria, multiplica gemina ejus; in stillicidiis ejus lætabitur germinans (Ps. LXIV, 10, 11).* Et in hunc modum cæteri qui sequuntur. Nec ~~103~~ in præfatas, sed et in exteris etiam regiones, quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina effuderunt. Equibus ad has nostras Gallicanas partes sanctus Columbanus ascendens, Luxoviense construxit monasterium, factus ibi in gentem magnam. Aiunt tam magnam fuisse, ut succedentibus sibi vicissim choris, continuarentur solemnia divinorum, ita ut ne momentum quidem diei ac noctis vacaret a laudibus.

D 13. Hæc de antiqua dicta sint Benchorensis monasterii gloria. Hoc olim destructum a piratis, ob insigne dignitatis antiquæ, Malachias, veluti quemdam replantaturus paradisum, amplexus est, et quia multa corpora sanctorum dormirent ibi. Nam ut taceam illa quæ in pace sepulta sunt, ferunt nongentes simul una die a piratis occisos. Erat quidem ingens loci illius possessio: sed Malachias solo contentus loco sancto, totas possessiones et terras alteri cessit. Siquidem a tempore quo destructum est monasterium, non defuit qui illud teneret cum possessionibus suis. Nam et constituebantur per electionem etiam et abbates appellabantur, servantes ab alio cognomine monasterio, quod in Wallia, Angliæ regione, locatum erat.

nomine, etsi non re, quod olim **665** exstiterat. Cumque suaderent multi non alienare possessiones, sed totum simul retinere sibi, non acquievit paupertatis amator: sed fecit eligi juxta morem qui eas teneret, loco, ut prædiximus, retento sibi et suis. Et fortassis consultius, ut post apparuit, integrum retinisset, si non magis suæ prospexisset humilitati, quam paci.

14. Itaque ex mandato patris Imarii assumptis secum decem circiter fratribus, veniens ad locum, cœpit ædificare. Ubi quadam die cum in securi ipse scaret, casu ex operariis unus, illo vibrante in aera securim, locum incaute occupavit quo ictus destinabatur: et cecidit super spinam dorsi ejus, tanto utique impetu, quanta ille conatu impingere valuit. Corruit ille: accurrere omnes, putantes aut percussum ad mortem aut mortuum. Et tunica quidem scissa a summo usque deorsum: homo vero illæsus inventus est, tam modice et summatim perstricta cute, ut vix in superficie vestigium appareret. Stabat homo incolumis, quem securis prostraverat, intuentibus et stupentibus qui circumstabant. Unde et facti ulacriores, promptiores exinde ad opus inventi sunt. Et hoc initium signorum Malachiae. Porro oratorium intra paucos dies consummatum est de lignis quidem lævigatis, sed apte firmiterque contextum, opus Scoticum, pulchrum satis. Et exinde servitur Deo in eo, sicut in diebus antiquis; simili quidem devotione, etsi non pari numero. Praefuit Malachias loco illi tempore aliquanto, patre Imario ita constituto, ipse rector, ipse regula fratrum. Legebant in vita ejus quomodo conversarentur, et ipse ante illos præibat in justitia et sanctitate coram Deo: nisi quod præter instituta communia, multa singulariter faciebat, in quibus potius præibat omnes, et aliorum nemo illum poterat ad tam ardua sequi. Eo temporis et eo loci quidam infirmabatur, cui assistens diabolus, et aperte loquens suggerebat, ne unquam crederet monitis Malachiae; sed si intraret ad se, cultello eum peteret et occideret. Quo cognito, qui illi ministrabant, ipso infirmo prodente, verbum perferunt ad Malachiam præmunientes. At ille solita arma orationis arripiens, impavidus hostem aggressus, et infirmitatem fugat et dæmonem. Erat autem nomen viro Malchus. Frater est iste secundum carnem Christiani nostri, Mellifontis abbatis. Ambo enim superstites adhuc sunt, sibi in spiritu modo germaniores. Nam ille, ut liberatus est, continuo non ingratus, loco eodem conversus ad Dominum, habitum simul animumque mutavit. Et cognovere fratres malignum invidere bonis eorum; et ædificati sunt, facti de reliquo cautiore.

CAPUT VII.

Dysenteria laborantem curat.

15. Clericum, nomine Michaelen, dysenteria laborantem, et desperate, mittens ei aliquid de mensa sua, eodem loco sanavit. Secundo eundem ipsum, gravissima infirmitate correptum, et corpore pariter curavit et mente. Illico enim adhæsit Deo et Mala-

chiæ servo ejus, timens ne deterius aliquid sibi contingeret, si denuo ingratus tanto inveniretur et beneficio et miraculo. Et nunc, ut audivimus, præest cuidam monasterio, sito in partibus Scotiae: et hoc novissimum omnium quæ ille fundavit. Pro hujusmodi augescebat in dies et opinio, et congregatio Malachiae, et grande ei nomen intus et foris, non tamen re grandius. Nempe ibi demorabatur etiam factus episcopus, quod locus esset vicinus civitati.

CAPUT VIII.

Episcopatum Conneretensem, licet invitus, suscipit.

16. Vacabat tunc temporis episcopalis sedes, et jamdiu vacarat, Malachia nolente assentire, siquidem ipsum elegerant. Persistentibus tamen illis, tandem aliquando cessit, accedente ad vim faciendam **666** mandato magistri sui, necnon et metropolitani. Tricesimo ferme ætatis suæ anno Malachias consecratus episcopus introducitur Connereth: hoc enim nomen civitatis. Cum autem cœpisset pro officio suo agere, tunc intellexit homo Dei, non ad homines se, sed ad bestias destinatum. Nusquam adhuc tales expertus fuerat in quantacunque barbarie: nunquam repererat sic protervos ad mores, sic ferales ad ritus, sic ad fidem impios, ad leges barbaros, cervicosos ad disciplinam, spurcos ad vitam. Christiani nomine, re pagani. Non decimas, non primitias dare, non legitima inire conjugia, non facere confessiones; pœnitentias nec qui peteret, nec qui daret, penitus inveniri. Ministri altaris pauci admodum erant. Sed enim quid opus plurium, ubi ipsa paucitas inter laicos propemodum otiosa vacaret? Non erat quod de suis fructificarent officiis in populo nequam. Nec enim in ecclesiis aut prædicantis vox, aut cantantis audiebatur. Quid faceret athleta Domini? aut cedendum turpiter, aut periculose certandum. Sed qui se pastorem, et non mercenarium agnoscebat, elegit stare quam fugere, paratus et animam suam dare pro ovibus, si oportuerit. Et quanquam omnes lupi, et oves nullæ; stetit in medio luporum pastor intrepidus, omnino lis argumentosus, quomodo faceret oves de lupis. Monere communiter, secreto arguere, flere per singulos; nunc asperere, nunc leniter convenire, prout cuique expedire videbat. In quibus per hæc minus profecisset, cor contritum et humiliatum offerebat pro eis. Quoties noctes totas pervigiles duxit, extendens manus in oratione! Et cum venire ad ecclesiam nollent, per vicos et plateas occurrebat invitis; et circumiens civitatem, perquirebat anhelus quem Christo acquireret.

17. Sed et foris rura et oppida nihilominus sæpius percurrebat cum sancto illo comitatu discipulorum suorum, qui nunquam deerant lateri ejus. Ibat et erogabat vel ingratis cælestis tritici mensuram. Nec vehebatur equo, sed pedes ibat, et in hoc virum se apostolicum probans. Jesu bone! quanta passus est pro nomine tuo bellator tuus a filiis sceleratis! quanta sustinuit ab his ipsis, quibus et pro quibus

lo-quebatur bona tibi! Quis digne exprimat, in quantis vexatus, quibus affectus sit contumeliis, quibus injuriis lacessitus, quoties lassatus inedia, quoties afflictus in frigore et nuditate? Attamen cum his qui oderunt pacem, erat pacificus, instans nihilominus opportune, importune. Blasphematus obsecrabat; injuriatus opponebat scutum patientiæ, et vincebat in bono malum. Quidni vicisset? Perseveravit pulsans, et secundum promissionem tandem aliquando pulsanti apertum est (*Luc. xi, 9*). Quomodo poterat non sequi, quod veritas prænuñtiaverat secuturum? Dextera Domini fecit virtutem, quia os Domini locutum est veritatem. Cessit duritia, quievit barbaries; et domus exasperans paulatim leniri cœpit, paulatim correptionem admittere, recipere disciplinam. Fiunt de medio barbaricæ leges, Romanæ introducuntur; recipiuntur ubique ecclesiasticæ consuetudines, contrariæ rejiciuntur; reædificantur basilicæ, ordinatur clerus in illis. Sacramentorum rite solemnia celebrantur, confessiones fiunt, ad ecclesiam conveniunt plebes, concubinitus honestat celebritas nuptiarum; postremo sic mutata in melius omnia; ut hodie illi genti conveniat, quod Dominus per prophetam dicit: *Qui ante non populus meus, nunc populus meus (Osee. ii, 24)*.

CAPUT IX.

Monasterium Ibracense construit.

18. Contigit post annos aliquot destrui civitatem a rege aquilonaris partis Hiberniæ, quia ab aquilone panditur omne malum (*Jerem. i, 14*). Et forte malum illud bene utentibus bonum fuit. Quis scit enim, si tali flagello Deus delere voluit mala antiqua populi sui? Istiusmodi Malachias necessitate compulsus, et ipse exiit cum turba discipulorum suorum. Nec otiosus exitus ejus. Hac occasione monasterium Ibracense constructum est, eunte illo Malachia cum suis numero centum triginta [*al. viginti*] fratribus. Ibi occurrit ei Cormarcus rex. Ipse est qui olim regno pulsus, sub cura Malachiæ de misericordia Dei consolationem accepit. Et locus ille situs in regno ejus. Gavisus est Rex viso Malachia, se et omnia sua exponens ei, et his qui cum eo erant, utpote non ingratus nec immemor beneficii. Adducta incontinenti animalia multa ad usus fratrum, multa insuper in auro et argento ad sumptus ædificiorum pro regia liberalitate collata. Ipse quoque erat intrans et exiens cum eis sedulus ei officiosus, habitu quidem rex, sed animo discipulus Malachiæ. Et benedixit loco illi Dominus propter Malachiam. Et in brevi factus est magnus rebus, possessionibus, et personis. Ubi velut de novo inchoans, legem et disciplinam, quam aliis imponebat, magis ipse portabat episcopus et magister. Ipse in ordine vicis suæ, coquinæ ministerio inserviebat; ipse fratribus, cum recumberent, ministrabat. Inter succedentes sibi invicem fratres ad cantandum, legendumve in ecclesia, non se præteriri patiebatur, strenue implens et ipse officium loco suo, tanquam unus ex illis. Sanctæ paupertatis non modo participem, sed et principem

se exhibebat, ipsius præcipue super omnes abundantius æmulator existens.

CAPUT X.

Fit archiepiscopus seu primas Hiberniæ.

19. Dum hæc ita aguntur, contigit infirmari archiepiscopum Celsum: et ipse est qui Malachiam in diaconem, presbyterum, episcopumque ordinavit: et cognoscens quia moreretur, fecit quasi testamentum, quatenus Malachias deberet succedere sibi, quod nullus alius videretur dignior, qui episcoparetur in sede prima. Hoc præsentibus indixit, hoc mandavit absentibus, hoc specialiter ambobus Munoniæ regibus, et majoribus terræ, sancti Patricii auctoritate præcepit. Cujus reverentia et honore, tanquam apostoli illius gentis, qui totam patriam convertisset ad fidem, sedes illa, in qua et vivens præfuit, et mortuus requiescit, in tanta ab initio cunctis veneratione habetur, ut non modo episcopi, et sacerdotes, et qui de clero sunt, sed etiam regum ac principum universitas subjecta sit metropolitano in omni obedientia, et unus ipse omnibus præsit. Verum mos pessimus inoleverat quorundam diabolica ambitione potentum, sedem sanctam obtentum iri hæreditaria successione. Nec enim patiebantur episcopari, nisi qui essent de tribu et familia sua. Nec parum processerat execranda successio, decursis jam in hac malitia quasi generationibus quindecim. Et eousque firmaverat sibi jus pravum, imo omni morte puniendam injuriam, generatio mala et adultera, ut etsi interdum defecissent clerici de sanguine illo, sed episcopi nunquam. Denique jam octo extiterant ante Celsum viri uxorati, et absque ordinibus, litterati tamen. Inde tota illa per universam Hiberniam, de qua superius diximus, dissolutio ecclesiasticæ disciplinæ, censuræ enervatio, religionis evacuatio: inde illa ubique, pro mansuetudine christiana sæva subintroducta barbaries, imo paganismus quidam inductus sub nomine christiano. Nam (quod inauditum est ab ipso Christianitatis initio) sine ordine, sine ratione mutabantur et multiplicabantur episcopi pro libitu metropolitani, ita ut unus episcopatus uno non esset contentus, sed singulæ pene ecclesiæ singulos haberent episcopos. Nec mirum: nam quomodo tam morbidi capitis membra valerent?

20. Pro his Celsus, atque hujusmodi malis populi sui vehementer dolens (erat enim vir bonus et timoratus), curavit omni modo habere sibi successorem Malachiam, quod per ipsum confideret posse explantari male radicatum successionem: qui charus esset omnibus, et quem omnes æmularentur, et Dominus erat cum eo. Nec frustratus est a spe sua. Nam illo mortuo, substitutus est Malachias, non tamen mox, neque id facile. Ecce enim de semine nequam qui occupet locum, Mauricius nomine. Is per quinquennium, fretus potentia sæculari, incubavit Ecclesiæ, non episcopus, sed tyrannus. Nam vota priorum magis in Malachiam convenerant. Denique suadebant cum subire onus juxta constitutio-

nem Celsi : sed ille, qui omne sublime haud secus quam suum præcipitium declinabat, bonam sibi videbatur nactus occasionem excusandi, quod per id temporis introitus ejus pacificus esse non posset. Instabant tam sancto operi, et sollicitabant omnes; duo potissimum episcopi, Malchus et Gillebertus : quorum prior ipse est senior Lesmorensis, de quo supra mentio facta est (*Cap. 4*); alter, quem aiunt prima functum legatione apostolicæ Sedis per universam Hiberniam. Qui trennio jam decurso in hac præsumptione Mauricii et Malachiae dissimulatione, non ferentes ultra ecclesiæ adulterium, dedecusque Christi, convocatis episcopis et principibus terræ; uno spiritu adeunt Malachiam, parati vim facere. At ille renuere primum; prætereundum siquidem difficultatem rei, nobilis illius prosapiæ multum linem, fortitudinem, ambitionem : multum esse ad se pauperulum opponere se tot, tantis, talibus, taliter radicatis, qui jam annos ferme ducentos quasi hæreditate possedissent sanctuarium Dei, et nunc quoque id præoccupassent : non posse illos extirpari, nec cum moribus hominum quidem : sua non interesse, fundi humanum sanguinem occasione sui : postremo junctum se sponsæ alteri, quam dimittere non liceret.

21. Verum illis e contrario instantibus, et clamantibus, quia a Domino sermo egressus est; sed et tota auctoritate jubentibus subire onus, atque intendantibus anathema : « Ad mortem, » inquit « ducitisme : sed obdicio spe martyrii, hac tamen conditione, ut si juxta fidem vestram res in melius cedat, et vindictæ sibi Deus suam hæreditatem a diripientibus eam, tunc demum omnibus consummatis, et Ecclesia pacem habente, liceat mihi redire ad priorem sponsam meam, et amicam, de qua rapior, paupertatem; et pro me illic alium substituere, qui tunc forte repertus idoneus fuerit. » Nota, lector, virtutem viri, et animi puritatem, nec honorem scilicet affectantis, nec formidantis mortem pro Christi nomine. Quid hoc animo purius, quidve fortius, ut se exponens periculo et labori alteri fructum cedat, ipsam in loco principatus securitatem et pacem? Facit hoc, cum liberum sibi ex pacto retinet reditum ad paupertatem; pace et libertate Ecclesiæ restituta. Spondentibus illis, demum acquievit voluntati eorum, vel potius Dei, a quo sibi jam olim præostensum recordabatur, quod de se modo dolebat [*al. volebat*] fieri. Nempe jam ægrotante Celso, apparuit Malachiae, et quidem longe posito et nescienti, mulier proceræ staturæ et reverendi vultus. Percontanti quænam esset, responsum est esse uxorem Celsi. Quæ tradens ei virgam pastorem, quam manu tenebat, disparuit. Paucis decursis diebus, Celsus moriens misit baculum suum Malachiae, tanquam sibi successuro : quem ut vidit, agnovit ipsum esse, quem viderat. Hujus præcipue recordatio visionis terruit Malachiam : ne, si (quod diu satis dissimularat) ultra renueret, divinæ jam videretur resistere voluntati. Verumtamen civitatem non intravit,

quandiu ille incubator vixit, ne hac occasione contingeret mori quemquam ex his, quibus vitam magis ministraturus veniebat. Ita per biennium (nam id temporis supervixit ille) agens extra urbem, strenue in universa provincia opus episcopale exercuit.

CAPUT XI.

Insidias evadit incolumis, auctoribus male perditis

22. Illo igitur celeri morte facto de medio, rursum Nigellus quidam, imo vere nigerrimus, sedem præripuit. Et in hoc animæ suæ Mauricius adhuc vivens providerat, ut hunc haberet hæredem : in quo qui damnandus exhibat, operibus adjicere damnationis persisteret. Erat enim et ipse ex damnata progenie, cognatus Mauricii. Cæterum Rex, et episcopi, et fideles terræ nihilominus convenerunt, ut introducerent Malachiam. Et ecce consilium malignantium ex adverso. Quidam de filiis Belial promptus ad malitiam, potens in iniquitate, sciens locum ubi pariter convenire decrevissent, multis aggregatis sibi, latenter vicinum occupat collem eminentem e regione : unde illis tractantibus alia, repentino impetu super incautos irruerent, et interficerent innocentes. Condixerant enim etiam Regem cum episcopo trucidare, ut non esset qui vindicaret sanguinem justum. Res innotuit Malachiae, et intrans ecclesiam (erat enim prope) elevatis manibus oravit ad Dominum et ecce nubes et caligo, sed et tenebrosa aqua in nubibus aeris, diem verterunt in noctem. Fulgura quoque et tonitrua et horribiles spiritus procellarum, diem ultimum minitantur, vicinamque elementa intentant omnia mortem.

23. Et ut scias, lector, quod oratio Malachiae concusserit elementa; solos interceptit tempestas, qui quærebant animam ejus; solos turbo tenebrosus involvit, qui paraverant opera tenebrarum. Denique ipse, qui princeps exstiterat tanti mali, fulmine percussus interiit cum tribus aliis : et fuere consortes mortis, qui fuerant participes sceleris. Quorum sequenti die inventa sunt corpora semiusta, et putrida, hærentia ramis arborum, ubi quemque spiritus elevans allisisset. Alii quoque tres semivivi inventi sunt : cæteri omnes circumquaque dispersi. Illos autem qui cum Malachia erant, quamvis proximos loco, tempestas omnino non tetigit, nec quidquam molestiæ intulit. In facto isto recens capimus experimentum veritatis verbi illius, quia *oratio justus penetrat caelos* (*Eccli. xxxv, 21*). Sed et novum antiqui exemplum miraculi, quo olim tota Ægypto versante in tenebris, solus Israel in lumine mansit, dicente Scriptura : *Ubicunque Israel erat, lux erat* (*Exod. x, 23*). Huc mihi occurrit et factum sancti Eliæ, nunc quidem ab extremis terræ nubes et pluvias educentis (*III Reg. xviii, 45*), nunc vero super blasphemos evocantis ignem de caelo (*IV Reg. i, 10*). Et modo de simili clarificatus est Deus in servo suo Malachia.

CAPUT XII.

Hostes seu æmulos, in ipsum armatos virtute animi et constanti in Deum fide lenit, sibi que conciliat.

24. Anno ætatis suæ tricesimo octavo pauper Malachias, pulso incubatore, intravit Ard Macha, pontifex et metropolitanus totius Hiberniæ. Rege vero cæterisque, qui introduxerant eum, ad propria remeantibus, ipse remanet in manu Dei, et remanent illi foris pugnae, intus timores. Nam ecce viperea soboles, frendens et vociferans se exhæredari, tota se intus et foris suscitatur adversus Dominum, et adversus Christum ejus. Porro Nigellus videns sibi imminere fugam, tulit secum insignia quædam Sedis illius, textum scilicet Evangeliorum, qui fuit beati Patricii, baculumque auro tectum, et gemmis pretiosissimis adornatum, quem nominant baculum Jesu, eo quod ipse Dominus (ut fert opinio) eum suis manibus tenuerit, atque formaverit. Et hæc summæ dignitatis et venerationis in gente illa. Nempe notissima sunt celeberrimæque in populis, atque in ea reverentia apud omnes, ut qui illa habere visus fuerit, ipsum habeat episcopum populus stultus et insipiens. Ibat homo gyrovagus, et alter satanas circuibat terram, et perambulabat eam, insignia sacra circumferens; quæ ubique ostentans, ubique eorum gratia receptabatur, concilians sibi per hæc animos omnium, et a Malachia, quosque potuisset, avertens. Hæc ille.

25. Erat autem princeps quidam de potentioribus iniquæ progeniei, quem Rex priusquam civitatem exiret, jurare coegerat pacem tenere Episcopo, acceptis ab eo insuper obsidibus multis. Is post Regis exitum nihilominus civitatem ingressus, consilium habuit cum propinquis et amicis, quomodo sanctum dolo tenerent, et occiderent: timebant vero plebem. Et conjurantes in necem Malachiæ, constituere locum et diem, et traditor dedit eis signum. Ipso die cum vespertina jam solemnitas in ecclesia celebraret Antistes cum universo clero et multitudine populi, mittit ad ipsum nequam ille in verbis pacificis in dolo, rogans quatenus ad se dignetur descendere, ut faciat pacem. Respondentibus qui assistebant, ipsum potius ad Episcopum debere venire; ecclesiam esse competentior locum firmandæ pacis: siquidem præsenferant dolum. Subjungunt qui missi erant, hoc tutum non esse principi: timere eum capiti suo, nec se credere turbis, quæ se ante hos dies causa Episcopi propemodum interemissent. Contententibus in hunc modum, illis quidem ut iret, istis vero ne iret; Episcopus cupidus pacis, et mortis non timidus: « Sinite, » inquit, « fratres, sinite me imitari Magistrum meum. Sine causa sum christianus, si Christum non sequor. Forte flecto humilitate tyrannum; et si non, vinco tamen exhibens ovi pastor, sacerdos laico, quod mihi ille debuerat. Vos quoque, quod in me est, non parum ædifico exemplo tali. Quid enim si con-

tingat occidi? Non recuso mori, ut vos vitæ ex me teneatis exemplum. Oportet episcopum, ut ait episcoporum Princeps, non dominari in clero, sed formam fieri gregis (I Petr. v, 3). Haud altam sane formam, quam ab illo accepimus, qui humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Quis mihi det hanc reliquere filiis signatam sanguine meo? Experiemini certe, an sacerdos vester digne satis a Christo didicerit, mortem non timere pro Christo. » Et surgens, cœpit ire flentibus cunctis et supplicantibus, ne tantum cuperet pro Christo mori, ut tantum Christi gregem desolatam relinqueret.

26. Verum ille totam spem suam ponens in Domino, tota alacritate perrexit, tribus tantum comitatus discipulis, paratis mori cum eo: qui ut calcato limine domus repente se medio intulit armatorum, scuto fidei ipse munitus; concidere facies omnium, quia pavor irruit super eos, ita ut dicere posset Episcopus: *Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, et ceciderunt* (Psal. xxvi, 2). Hoc verbum verum est. Videres hostiam stantem, carnifices ferro armatis manibus undique circumstantes: et qui immolaret, non erat. Putares stupere lacertos (198): sic non fuit, qui extenderet manum. Nam et is quoque, qui caput malitiæ videbatur, assurgit ei potius quam insurgit. Ubi, quæso, signum, o homo, quod dederas in mortem Pontificis? Hoc magis honoris signum, quam mortis indicium. Deferre est hoc, non mortem inferre. Res mira! pacem offerunt, qui necem paraverant. Non est quod abnuat, qui et vitæ periculo quæsierat eam. Itaque facta est pax, et tam firma, ut ab illa die hostem Sacerdos non modo pacatum habuerit, sed subditum, sed devotum. Quo audito, fideles quique gavisus sunt, quod non modo salvatus sit sanguis innoxius in die illa; sed et nocentium multorum animæ, Malachiæ meritis, evaserint ad salutem. Et apprehendit omnes circumquaque timor, audientes quomodo duos inimicorum ejus, qui viderentur ferociores et fortiores in generatione sua, sic subita virtute prostravit Deus: istum loquor, qui in manibus est, et eum de quo superius dixi. Alterum enim terribiliter multatum in corpore, alterum misericorditer mutatum in corde, mirabiliter ambos comprehendit in consiliis, quæ cogitabant.

27. His ita peractis, cœpit jam in civitate Episcopus tota libertate disponere et ordinare de omnibus pertinentibus ad ministerium suum, non tamen sine continuo discrimine vitæ suæ. Nam etsi jam nemo qui palam noceret, ab insidiantibus tamen nec locus satis tutus Episcopo erat, nec tempus feriatum. Et deputati sunt ei viri armati ad custodiam die et nocte: **671** sed ille magis in Domino confidebat. Fuit vero consilium, præfatum schismaticum insequi eo quod seduceret multos ex insignibus quæ ferebat, suadens omnibus episcopum in Leone Magno, adversus Attilam; in Chrysostomo, adversus Gainam, etc.

(198) Similia exempla habes in Ambrosio, adversus Maximinum; in Basilio, adversus Valentem;

se esse debere; et sic sollicitans plebes adversus Malachiam, atque Ecclesiæ unitatem. Et fecit sic: et sine difficultate ita in brevi universas sepevit vias ejus per gratiam sibi a Domino datam, et quam habebat ad omnes, ut malignus ille coactus sit dare manus, reddere insignia, et quiescere de reliquo in omni subjectione. Ita Malachias licet per multa pericula et labores, prosperabatur in dies, et confortabatur magis ac magis abundans in spe et virtute Spiritus sancti.

CAPUT XIII.

Deus Malachiæ detractores punit.

28. Nec modo malefactores, sed et detractores Malachiæ corripuit Deus. Quidam, verbi gratia, gratiam habens principum et potentum, etiam ipsius Regis, quod esset adulator et parrulus, et potens in lingua; favebat per omnia adversariis Malachiæ, et procaciter tuebatur partem eorum: Sancto vero et præsentem resistebat in facie, et detrahebat abstenti, irreverenter occurrens et in omni loco, maximeque ubi celebrioribus illum sciret interesse conventibus. Sed cito digna linguæ procacis mercede donatus est. Intumuit et computruit lingua maledica, vermibus ex ea scatentibus, et diffluentibus toto ore blasphemio: quos per septem ferme dies incessanter vomens, tandem cum illis miseram exspuit animam.

29. Loquente coram aliquando Malachia, et populum exhortantem, mulier quædam infelix ausa est interrompere sermonem clamoribus improbis, non deferens sacerdoti, et spiritui qui loquebatur. Erat autem de progenie impia, spiritum habens in naribus, blasphemias contumeliasque evomebat in Sanctum, dicens hypocritam et invasorem alienæ hæreditatis, sed et calvitiei illius improperans. At ille nihil respondit ei, sicut erat verecundus et mitis: sed Dominus respondit pro eo. Versa illa in insaniam est, Domino judicante: et crebris vocibus clamitans se suffocari a Malachia, morte demum horrenda luit peccatum blasphemie. Sic misera assumens adversus Malachiam improprium Elisæi (IV Reg. II 24), vere illum sibi alterum experta est Elisæum.

30. Porro quia causa pestilentie cujusdam ortæ in civitate, multitudinem cleri et populi solemniter cum reliquiis [al. memoria] sanctorum tunc foras eduxerat, ne hoc quidem prætereundum, quod orante Malachia, pestilentia illico conquievit. Ex hoc jam, qui mutiret adversus eum, non fuit, dicentibus qui de semine Chanaan sunt: Fugiamus Malachiam, quia Dominus pugnat pro eo. At sero istud: quia zelus Domini, ubique occurrens eis, persecutus est eos usque ad interuersionem. Quomodo intra paucos dies periit memoria eorum cum sonitu? quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam! Grande hodieque miraculum facit tam velox generationis illius deletio, his præsertim qui eorum noverant superbiam atque potentiam. Multa quidem et alia signa fuere, quibus Deus glorificavit nomen suum, et servum suum inter

sudores et pericula confortavit. Quis digne commemoret? Non tamen omnia præterimus, etsi non sufficimus ad omnia. Propter seriem autem narrationis ne impediatur, aliqua quæ dicturi sumus reservamus in finem.

CAPUT XIV.

Sedem metropolitanam paci redditam resignat.

31. Igitur Malachias intra triennium reddita retributione superbis, et libertate Ecclesiæ restituta, pulsa barbarie, et reformatis ubique moribus christianæ religionis, videns omnia in pace esse, cœpit cogitare et de sua pace. Et memor propositi sui, constituit pro 679 se Gelasium, virum bonum, et dignum tali honore, conniventibus clero et populo, quin potius sustentibus propter pactum. Nam alias durum visum omnino. Quo consecrato, regibusque ac principibus attentius commendato, ipse clarus miraculis et triumphis, ad suam parochiam rediit: non tamen Connereth. Et auli causam dignam rejatu. Diœcesis illa duas fertur habuisse antiquitas episcopales sedes, et duos exstitisse episcopatus. Id visum melius Malachiæ. Itaque quos ambitio conflavit in unum, Malachias revocavit in duos, partem alteri episcopo cedens, partem retinens sibi. Et propterea non venit Connereth, quod in ea jam episcopum ordinasset: sed Dunum se contulit, determinans parochias, sicut in diebus antiquis. O purum cor! o oculum columbinum! Locum tradidit novo episcopo, qui videretur paratior, principalior haberetur; locum, in quo sederat ipse. Ubi sunt, qui de terminis litigant, pro uno viculo perpetes ad invicem inimicitias exercentes? Nescio si quod genus hominum magis, quam istos, antiquum vaticinium tangat: *Secuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum terminos suos* (Amos I, 13). Sed hoc alias.

32. Malachias factus Dunensis episcopus, confestim more suo curavit asciscere ad solatium sibi de filiis suis conventum regularium clericorum. Et ecce rursus accingitur, quasi novus Christi tiro, ad spirituale certamen; rursus induitur arma potentia Deo, sanctæ paupertatis humilitatem, rigorem disciplinæ cœnobialis, otium contemplandi, orandi assiduitatem: quæ tamen omnia voto magis valuit diu tenere, quam actu. Etenim universi confluebant ad eum: nec modo mediocres, sed et nobiles et potentes, illius se sapientiæ et sanctitati instruendos, corrigendos ac regendos committere festinabant. Et ipse interdum ibat, et exhibat seminare semen suum, disponens et decernens tota auctoritate de rebus ecclesiasticis, tanquam ex Apostolis unus. Et nemo illi dicebat, In qua potestate hæc facis? videntibus cunctis signa et prodigia, quæ faciebat; et quia ubi spiritus Domini, ibi libertas (II Cor. III, 17).

CAPUT XV

Romam proficisci deliberat, pallium a Pontifice petiturus.

33. Visum tamen sibi, non tute satis actitari ista absque Sedis apostolicæ auctoritate, et Romam proficisci deliberat: maximeque quod metropolita sedi

deerat adhuc, et deluerat ab initio pallii usus, quod est plenitudo honoris. Et visum est bonum in oculis ejus, si Ecclesia, pro qua tantum laborarat, quem hactenus non habuerat, suo acquireret studio et labore. Erat et altera metropolitica sedes, quam de novo constituerat Celsus, primæ tamen sedi, et illius archiepiscopo subdita, tanquam primati. Et huic quoque optabat nihilominus pallium Malachias, confirmarique auctoritate Sedis apostolicæ prærogativam, quam beneficio Celsi adipisci meruerat. Inuolutescente proposito, displicuit fratribus, necnon et magnatibus et populo terræ. Omnes enim intolerabilem sibi judicabant tam diutinam omnium pii parentis absentiam, et quod metuerent de morte ipsius,

34. Contigit interea mori germanum ejus, Christianum nomine, virum bonum, plenum gratiæ et virtutis. Episcopus erat, illi quidem secundus in celebri opinione, sed vitæ sanctimonia et justitiæ zelo forte non impar. Hujus decessus magis terruit universos, et discessum Malachiæ reddidit molestiorem. Dicebant autem nullo modo assentiendum unci peregrinationi patroni, ut non desoletur omnis terra, si duabus tantis columnis sub uno momento temporis destituatur. Ergo omnes pariter contradicunt. Et vim faciebant, cum ille divinam ultionem minatus est. Non tamen destitero illi, nisi missa sorte, prius Dei voluntas super hoc interrogaretur. Prohibente illo, nihilominus mittunt: sed illa pro Malachiæ parte ter respondisse inventa est. Nec enim una contenti vice fuere, cupidi retinendi eum. Demum cedentes, dimittunt illum, non tamen **673** sine ploratu et ululatu multo. Sed ne quid imperfectum relinqueret, tractare cœpit, quomodo defuncti fratris semen suscicaret. Et accersitis ad se tribus discipulis suis, anxius æstuabat, quisnam dignior ad hoc opus, sive utilior videretur. Et diligenter intuitus singulos: « Tu, » inquit, « o Edane » (sic enim vocabatur unus), « suscipe onus. » illo cunctante, et flente: « Ne timeas, » ait. « Tu enim mihi a Domino designatus es, quia annulum aureum, quo desponsandus es, jam nunc prævidi in digito tuo. » Acquievit ille, et Malachias, eo consecrato, proficiscitur.

35. Cumque egressus de Scotia, pervenisset Eboracum sacerdos quidam, Sycarus nomine, intuitus eum agnovit. Nec enim faciem ejus viderat ante: sed cum haberet spiritum prophetiæ, revelatum fuerat ei jam pridem de illo. Et nunc incunctanter circumstantibus digito eum demonstrans; « Hic est, » inquit, « de quo dixeram, quia de Hibernia sanctus veniet pontifex, qui scit cogitationes hominum. » Sic non putuit latere lucerna sub modio prodente eam per os Sycari Spiritu sancto qui illam accendrat. Nam et multa secreta de esse suo, suorumque dicta sunt ei a Sycaro, quæ ita esse vel fuisse omnia recognovit. Sed et sociis Malachiæ percontantibus de suo reditu, respondit Sycarus incunctanter (qui post rati probavit eventus), paucos videlicet admo-

A dum de numero illo cum Episcopo redituros. Illi, audito hoc, suspicati sunt mortem: sed Deus aliter adimplevit. Nempe rediens ab Urbe, quibusdam apud nos, quibusdam et in aliis locis ad discendam conversationis formam relictis, juxta verbum Sycari, cum paucis admodum repatriavit. Hæc de Sycaro.

36. In ipsa urbe Eboracensi, accessit ad eum vir nobilis secundum sæculum, Wallenus nomine, tunc Prior in Kirkeham [*al.* Kyrkestede] regularium fratrum; nunc vero monachus, et monachorum pater in Mailros monasterio ordinis nostri, qui devotus Malachiæ se orationibus satis humiliter commendavit. Is advertens multos habere Episcopum socios, et equos paucos (nam præter ministros, et clericos alios, quinque cum eo erant presbyteri, et equi non nisi tres), obtulit ei suum, quo ipse vehebatur, hoc solum dolere se inquiens, quod esset runcinus dure portans. Et addidit: « Libentius dedissem, si melior fuisset: sed, si dignamini, ducite qualemcunque vobiscum. » — « Et ego, » ait Episcopus, « eo libentius accipio, quo prædicas viliores: quia non potest mihi vile esse, quidquid tam pretiosa voluntas obtulerit. » Et conversus ad suos: « Hunc, » inquit, « sternite mihi, quia commodus satis, et sufficiens erit in longum. » Quo facto, ascendit: et primo quidem durum, ut erat, sentiens, postmodum miramutatione valde commodum sibi et suaviter ambulantem invenit. Et ne caderet super terram de sermone quem dixerat, usque ad nonum annum, quo mortuus est ipse, non defecit ei, factus optimus, et pretiosissimus palefridus. Quodque evidentius miraculum cernentibus fecit, de subnigro cœpit albescere, et non multo post vix inveniebatur albior illo.

CAPUT XVI.

Romam tendens, et inde rediens, Claram-Vallem visitat.

37. Mihi quoque in hac via datum est videre virum, et in ejus visu et verbo reffectus sum, et delectatus sum, sicut in omnibus divitiis. Et ego vicissim, peccator licet, inveni gratiam in oculis ejus extunc, et deinceps usque ad obitum ipsius, sicut in proœmio præfatus sum. Ipse etiam dignatus divertere ad Claram-Vallem, visis fratribus, compunctus est: et illi non mediocriter ædificati in præsentia et sermone ejus. Et acceptans locum, et nos, atque intimis visceribus colligens, valedixit nobis, et abiit. Qui transalpinans, cum venisset Iporiam civitatem Italiæ, hospitis sui parvulum filium, qui male habens moriturus erat, continuo sanavit.

38. Erat tunc temperis in Sede apostolica felicitis memoriæ **674** Innocentius secundus papa: qui eum benigne suscepit, humane satis illi super longa peregrinatione compassus. Et primo quidem Malachias, quod altius infixerat animo, cum multis larymis implorabat, licere sibi vivere, et mori in Clara-Valle, permissu et benedictione summi Pontificis, Et petiit hoc, non oblitus ad quod venerat, sed affectus quo venerat desiderio Claræ-Vallis. Non au-

tem obtinuit, quod virum Apostolicus lucris potius uberius occupandum decerneret. Nectamen omnino frustratus est a desiderio cordis sui, cui mori ibi, etsi non vivere, donatum est. Mensem integrum fecit in Urbe, loca sancta perambulans, et frequentans causa orationis. Cumque per id temporis saepe ac diligenter ab eo, et ab his qui cum eo erant, summus Pontifex inquisisset esse patriæ, mores gentis, statum Ecclesiarum, et quanta in terra Deus per eum operatus fuisset: paranti jam repatriare commisit vices suas, per universam Hiberniam legatum illum constituens. Significatum siquidem erat ei ab episcopo Gilleberto, qui, ut supra memoravimus, tunc legatus extiterat, quam jam non posset præ senio et debilitate corporis villicare. Post hæc petit Malachias confirmari novæ metropolis constitutionem, et utriusque sedis pallia sibi dari. Et confirmationis quidem privilegium mox accepit: « De palliis autem, » ait summus pontifex, « oportet solemnius agi. Convocatis episcopis, et clericis, et majoribus terræ celebrabis generale concilium: et sic conniventia et communi voto universorum per honestas personas requiretis pallium, et dabitur vobis. » Deinde tollens mitram de capite suo, imposuit capiti ejus: sed et stolam cum manipulo dedit, quibus uti inter offerendum solebat. Et salutatum in osculo pacis dimisit eum, apostolica fultum benedictione et auctoritate.

39. Qui revertens per Claram-Vallem, suam secundo nobis largitus est benedictionem. Et alta suspiria trahens, quod non liceret sibi pro suo desiderio remanere: « Hos, » inquit, « interim pro me, oro ut retineatis, qui a vobis discant, quod nos postmodum doceant. » Et infert: « Erunt nobis in semen, et in semine isto benedicentur gentes, et illa gens, quæ a diebus antiquis monachi quidem nomen audierunt, monachum non viderunt. » Et dimissis quatuor a latere suo, abiit: qui probati, et digni inventi monachi facti sunt. Post aliquod tempus, cum jam Sanctus esset in terra sua, misit alios, et de illis factum est similiter. Quibus per aliquantum tempus instructis, et eruditis corde in sapientia, dato eis in patrem sancto fratre Christiano, qui erat unus ex ipsis, emisimus eos, adjunctentes nostris quanti sufficerent ad numerum abbatiæ. Quæ concepit, et peperit filias quinque: et sic multiplicato semine, augescit in dies numerus monachorum, juxta desiderium et vaticinium Malachiæ. Nunc jam repetamus ordinem narrationis.

CAPUT XVII.

Diversa beneficia sanitatum per eum collata.

40. Malachias profectus a nobis, prospere pervenit in Scotiam. Et invenit David regem, qui adhuc hodie superest, in quodam castello suo: cujus filius in firmabatur ad mortem. Ad quem ingressus, honorifice a rege susceptus et humiliter exoratus, ut sanaret filium suum: aqua, cui benedixit, aspersit juvenem, et intuens in eum, ait: « Confide, fili, non morieris hac vice. » Dixit hoc, et die sequenti, se-

cundum dictum prophetæ, secuta est sanitas, sanitatem lætitia patris clamor et strepitus totius exultantis familiæ. Exiit sermo ad omnes, nec enim quod in domo regia et Regis acciderat filio, latere potuit. Et ecce ubique resultans gratiarum actio, et vox laudis, tum pro salute domini, tum pro miraculi novitate. Henricus est iste: nam vivit adhuc unicus patris sui, miles fortis et prudens, patrizans, ut aiunt, in sectando justitiam et amorem viri. Et amavit uterque Malachiam, quandiu **675** vixit, tanquam qui illum a morte revocasset. Rogabant eum manere per aliquot dies: sed ille declinans gloriam, moram non sustinuit, et mane carpebat iter. Transienti igitur per villam, nomine Crugeldum, occurrit puella muta. Orante illo, solutum est vinculum linguæ ejus, et loquebatur recte. Dehinc villam ingrediens, quam nominant ecclesiam Sancti-Michaelis, oblatam sibi mulierem phreneticam, et vinctam funibus, coram omni populo curat, et dimissa incolu mi proficiscitur. Perveniens vero ad portum Laperasperi, transitum ibi per aliquot dies præstolabatur: sed mora minime transiit otiosa. Constructur interim de virgis in sepem textis oratorium, ipso jubente, ipso operante pariter. Consummatum circumdedit vallo, atque interjacens spatium in cœmeterium benedixit. Sane merita benedictis miracula satis declarant, quæ usque hodie ibi actitari feruntur.

41. Inde est, quod de finitimis locis infirmos et male habentes illi portare consueverunt, et sanantur multi. Mulier totis dissolutis membris, plaustro vecta illuc, pedibus suis remeavit domum, una duntaxat nocte non frustra in loco sancto præstolata misericordiam Domini. Alia quædam ibidem pernoctabat in oratione: quam forte reperiens solam homo barbarus, accensus libidine, et sui minime compos, irruit rabiosus in eam. Conversa illa, et tremefacta, suspiciens advertit hominem plenum diabolico spiritu: « Heus tu, » inquit, « miser, quid agis? Considera ubi es, reverere hæc sancta, defer Deo, defer servo ejus Malachiæ, parce et tibi ipsi. » Non destitit ille, furiis agitated iniquis. Et ecce (quod horribile dictu est) venenatum et tumidum animal, quod bufonem vocant, visum est reptans exire deinter temora mulieris. Quid plura? Terrefactus resilit homo, et datis saltibus, festinus oratorio exsilit. Ille confusus abscessit, et illa intacta remansit, magno quidem et Dei miraculo, et merito Malachiæ. Et pulchre operi scædo et abominando scædum intervenit et abominabile monstrum. Non prius aliter decuit bestialem exstingui libidinem, quam per frigidissimum vermem: nec aliter temerarium frenari ausum, frustrari conatum, quam per villem, inutilemque bestiolam. Et hæc loco isto sufficiant pauca de pluribus: nunc jam reliqua prosequamur.

CAPUT XVIII.

Reversus in patriam, totus curæ pastorali et reformationi incumbit.

42. Ascendit Malachias navem, et prospere navi-

gans, applicuit monasterio suo Benchorensi, ut primi filii primam reciperent gratiam. Quid animi putas gessisse illos, sano de via tam longa recepto patre, et illo patre? Nec mirum, si se toto in gaudium effuderunt viscera eorum in reditu ejus, quando et exteris circumquaque gentibus incredibilem mox lætitiā velox rumor invexit. Denique de civitatibus, et castellis, et vicis occurrunt ei; et quocumque diverstat, suscipitur exultatione universæ terræ. Verum tamen non sapit honor. Opus exercetur legationis: multis in locis celebrantur conventus multi, ne qua regio, seu portio regionis, legationis fructu et utilitate fraudetur. Seminatur super omnes aquas: non est qui se abscondat ab opera sollicitudinis ejus. Non sexus, non ætas, non conditio, non professio reputatur. Ubique semen spargitur salutare, ubique intonat tuba cœlestis. Ubique discurret, ubique irrumpit, evaginato gladio linguæ ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Terror ejus super facientes mala. Clamat *iniquis, Nolite inique agere; et delinquentibus, Nolite exaltare cornu* (Psal. LXXIV, 5). Religio ubique plantatur, propagatur, fovetur. Oculi ejus super eos, et cura ejus ad necessitates eorum. In conciliis, quæ passim celebrantur, repetuntur antiquæ traditiones, quas tamen bonas fuisse constiterit, abolitas **676** vero negligentia sacerdotum. Nec modo vetera instaurantur, cuduntur et nova; et quæcumque promulgaverit, tanquam cœlitus edita acceptantur, tenentur, scripto mandantur ad memoriam posterorum. Quidni cœlitus missa crederentur, quæ tot cœlestia confirmant miracula? Et ut fidem dictis faciam, perstringam nonnulla paucis. Quis enim cuncta enumeret? Quanquam libentius, fateor, imitandis imorer, quam admirandis.

CAPUT XIX.

Virtutum ejus insignia, et mores vero præsule digni.

43. Et meo quidem judicio primum et maximum miraculum, quod fecit, ipse erat. Ut enim taceam interiorem hominem ejus, cujus pulchritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius et vita, ipsum exteriorem ita uno semper modo, ipsoque modestissimo et decentissimo gessit, ut nil prorsus appareret in eo, quod posset offendere intuentes. Et quidem qui non offendit in verbo, ille perfectus est vir (Jac. III, 2). At vero in Malachia quis unquam, etiamsi curiosius observarit, deprehendit otiosum, non dico verbum, sed nutum? Quis manum, pedemve moventem frustra? Imo quid non ædificans in ejus incessu, aspectu, habitu, vultu? Denique vultus hilaritatem nec fuscavit mœror, nec levigavit risus, Totum in eo disciplinatum, totum insigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia serius, sed non austerus. Remissus interdum, dissolutus nunquam. Negligens nihil, etsi pro tempore multa dissimulans. Quietus sæpe, sed minime aliquando otiosus. A die primo conversionis suæ usque ad extremum vitæ, sine proprio vixit. Non servos, non ancillas, non villas, non viculos, non denique

PATROL. CLXXXII.

quidquam redituum ecclesiasticorum sæculariumve, vel in ipso habuit episcopatu. Mensæ episcopali nihil prorsus constitutum, vel assignatum, unde Episcopus viveret. Nec enim vel domum propriam habuit. Erat autem pene incessanter circuiens parochias omnes, Evangelio serviens, et de Evangelio vivens, sicut constituit ei Dominus: *Dignus est*, inquit, *operarius mercede sua* (Luc. x. 7). Nisi quod frequentius ipsum Evangelium sine sumptu ponens, de laboribus suis suorumque ferebat, unde se et eos qui secum laborabant, in opere ministerii sustentaret. Porro si interdum quiescere oporteret, in sanctis hoc faciebat locis, quæ ipse per Hiberniam sparserat universam: apud quos vero moram facere libuisset, illorum se conformavit moribus et observantiis. **B** communi contentus vita et mensa. Non fuit in victu, non fuit in vestitu in quo potuisset Malachias dignosci inter cæteros fratres: in tantum, cum major esset, humiliavit se in omnibus.

44. Denique cum exiret ad prædicandum, cum peditibus pedes et ipse ibat, episcopus et legatus, Forma apostolica hæc: et inde magis mira in Malachia, quo rara nimis in aliis. Verus profecto apostolorum hæres est iste, qui talia agit. Sed advertere est, quomodo dividat hæreditatem cum fratribus suis, æque nepotibus Apostolorum. Illi dominantur in clero: iste dum esset liber ex omnibus, omnium se servum fecit. Illi aut non evangelizantes manducant, aut evangelizant ut manducent: Malachias imitans Paulum, manducat ut evangelizet. Illi fastum et quæstum æstimant pietatem: Malachias hæreditate vindicat sibi opus et onus. Illi felices se credunt, si dilataverint terminos suos: Malachias in dilatanda charitate gloriatur. Illi congregant in horrea, et dolia replent, unde onerent mensas: Malachias colligit in deserta et solitudines, unde impleat cœlos. Illis, cum accipiant decimas, et primitias, et oblationes, insuper et de Cæsaris beneficio telonia, et tributa, et alios redditus infinitos, solliciti sunt nihilominus, quid manducent, et quid bibant: Malachias nihil horum habens, multos tamen locupletat de promptuario fidei. Illis nec cupiditatis, nec sollicitudinis ullus est finis Malachias **677** cupiens nihil non novit tamen cogitare de crastino. Illi a pauperibus exigunt quod dent divitibus: iste sollicitat divites pro pauperibus sustentandis. Illi marsupia vacuant subditorum: iste pro peccatis eorum altaria cumulat votis, hostiisque pacificis. Illi alta palatia erigunt, turres ac mœnia ad cœlos levant; Malachias non habens ubi caput reclinet, opus facit evangelistæ. Illi equos ascendunt cum turba hominum gratis manducantium panem, et non suum; Malachias septus sanctorum fratrum collegio, pedes circuit, portans panos Angelorum, quibus satiet animas esurientes. Illi plebes ne agnoscunt quidem: iste crudit. Illi potentes et tyrannos honorant: iste punit. O virum apostolicum, quem tot et talia nobilitant signa apostolatus sui! Quid ego mirum, si mira est operatus, sic mirabilis ipse? Imo vero non

ipse, sed Deus in ipso. Alioquin *tu es Deus*, inquit, *qui facis mirabilia* (Psal. LXXVI, 45).

CAPUT XX.

Energumenos vexatos a dæmoniis liberat.

45. Erat mulier in civitate Culratim [al. cultatim], dæmonium habens. Vocatus est Malachias; orat pro addicta, urget invasorem; exit. Sed nondum exsaturata nequitia ejus, miseram invadit mulierculam, quæ forte prope assisteret. Et Ma'achias: Non ad hoc, » inquit, « tibi illam tuli, ut hanc pervaderes: exi et ab ea. » Paret, sed repetit priorem. Qua denuo pulsus, recurrit in alteram. Ita per aliquod spatium alternatim vexabat illas, hinc inde refugiens. Tunc sanctus indignans sibi illudi a dæmone, colligensque spiritum, infremuit, et totis viribus fidei facto impetu in adversarium, ab utraque fugavit, et quidem non minus vexatum his, quas vexaverat ipse. Cæterum quod moram fecit sancto, non putes, lector, fuisse virtutis ejus, sed dispensationis divinæ: ut videlicet ex hoc manifestior fieret et maligni præsentia, et victoria Malachiæ. Denique audi quid alibi fecerit, non autem per præsentiam suam. Et utique potuit præsens, quod absens valuit.

46. In regione aquilonaris partis Hiberniæ jacebat infirmus in domo, nec dubium quin dæmonum maleficio. Nam quadam nocte audivit eos loquentes, dicente altero ad alterum: « Vide ne miser iste hypocritæ illius stratum, stramenve contingat, et sic effugiat manus nostras. » Cognovit homo, quod Malachiam loquerentur, quem non multo ante in eadem domo meminerat pernoctasse. Et adhuc stramen in loco: sumptaque fiducia, et quo potuit conatu, cœpit reperi debilis corpore, sed fide fortis. Et ecce in aere clamor et vociferatio: « Prohibe eum, prohibe; retine eum, retine: amittimus prædam. » Verum is quem portabat fides et desiderium evadendi, quanto plus clamabant illi, tanto magis genibus manibusque nitens, ad remedium festinabat. Et perveniens ascendit lectulum, volutatur in stramine, audit ululatum plangentium: « Heu, heu! ipsi nos prodidimus, decepti sumus, evasit. » Et dicto citius recessit ab eo dæmonum terror et horror quem patiebatur, et omnis pariter ægritudo. In Lesmor civitate homo a dæmonio vexatus, per Malachiam liberatus est. Item transeunti aliquando per Laginiam oblatu illi infans habens dæmonium, sanus relatus est. In regione eadem ligatam funibus phreneticam solvi jussit, et in aqua, quam benedixit, lavari. Lota est, et sanata est. Alteram quoque in Saballo regione Ulydiæ, membra propria dentibus laniantem, orando et tangendo curavit. Amentem hominem, multa prædicentem futura, amici et propinqui adducunt ad eum hominem, vinctum funibus fortiter, quod fortem ad nocendum rabies ipsa fecisset, et terribilem valde. Orat Malachias; et incontinenti ager sanatur, et solvitur. Factum est hoc loco quodam, cujus nomen tacemus, quod nimis barbarum sonet, sicut et alia multa. Alio tempore in

præfata civitate Lesmor puellam mutam parentes ejus in media platea offerunt transeunti, cum multa supplicatione rogantes ut ei subvenire dignetur. Stat Malachias, et facta oratione, tangens digito linguam ejus, sputum misit in os ejus et loquentem dimisit.

CAPUT XXI.

Beneficia moribundis et parturientibus præstita.

47. Exiens de quadam ecclesia, obvium habuit hominem cum uxore suo, quæ non poterat loqui. Rogatus ut ejus miseretur, stat in porta, populo circumstante; et data benedictione super eam, jubet dominicam dicere orationem. Dixit illa, et populus benedixit Dominum. In civitate, cui nomen Oenthreb [al. Onereb], decumbens lectulo quidam dives, jam dies duodecim privatus linguæ officio, ad jussionem visitantis se sancti, loquelam recuperat, eucharistiam sumit: et ita munitus, extremum in bona confessione efflavit spiritum. O oliva fructifera in domo Dei! o oleum jucunditatis, ungens et luens! Et Splendore miraculi illustravit sanos, et suavitate beneficii unxit infirmum, cui mox morituro salutarem confitendi et communicandi obtinuit facultatem. Intravit ad eum quidam de nobilibus, habens ei aliquid dicere. Qui inter loquendum, fide plenus, tres juncos pie furatus de lectulo, in quo ille sedebat, tulit secum: et multa Deus de furio pietatis est operatus, fide illius, et Præsulis sanctitate. Forte venerat in civitatem, nomine Duevania. Et cum sederet ad mensam, ingressus vir nobilis de civitate ipsa humiliter supplicat pro uxore prægnante, quæ jam solemne omne præterisset tempus pariendi, ita ut mirarentur omnes; et nemo, qui aliud quam vitæ periculum crederet imminere. Rogat et cum eo Neemias, episcopus illius civitatis, qui juxta eum sedebat: rogant et cæteri, quotquot aderant simul discumbentes. Tum ille: Compatior ei, » inquit, « quod bona mulier sit, et pudica. Et porriges viro poculum, cui benedixerat: « Vade, » inquit, « da illi bibere, sciens eam sumpto benedictionis potu, et sine mora, et sine periculo parituram. » Factum est quod præcepit, et nocte ipsa subsecutum est quod promisit. Sedebat in campo cum Comite Ulydiæ aliqua tractans, et multitudo copiosa circa eos. Venit mulier gravida, et vere gravis. Indicat se contra omnes naturæ leges retinere partum jam quindecim mensibus et diebus viginti. Compassus Malachias super novo et inaudito incommodo, orat, et mulier parit. Qui aderant, lætati sunt, et mirati sunt. Omnes enim viderunt, in qua facilitate et velocitate loco eodem enixa sit, et triste negati partus periculum miraculo commutatum jucundiori.

CAPUT XXII.

Concubinario obstinato exitium denuntiat.

48. Accidit ibidem quiddam pari quidem miraculo, sed sorte dispari. Vidit hominem, qui publice tenere diceretur concubinam fratris; et hic erat miles, minister Comitis. Et publice conveniens incestuosum,

alterum ei Joannem exhibuit : « Non licet tibi, inquit, concubinam habere fratris tui. » At ille alterum ipsi nihilominus Herodem redhibens, non modo non audivit eum, sed et superbe respondit, et coram omnibus jurat nunquam se dimissurum (*Marc. vi, 17-28*). Tum commotus Malachias, sicut erat pro justitia vehementer zelans : « Et Deus, » inquit, « te ab illa separet vel invitum. » Parvi pendens ille, ex instanti abiit indignabundus. Offendensque mulierem non longe a turba constituta in loco, vi oppressit eam, sicut erat satanæ totus, cui paulo ante traditus fuerat. Nec latuit flagitium. Ancilla, quæ dominam comitabatur, recurrens domum (nempe haud procul aberat loco) nuntiat anhela quid mali acciderit. Ad quam vocem germani illius, qui domi erant, zelantes sororis stuprum, tota illo festinantia pervolant, pudicitia hostem, ipso in loco et opere sceleris deprehensum, multis **679** confossum vulneribus interimunt. Necdum conventus solutus erat, cum ecce armiger illius, quod evenerat, nuntiavit. Et mirati sunt universi, quod sententia Malachia tam celerem habuisset effectum. Timuerunt quique flagitiosi audito hoc verbo (nam multi erant in terra), et territi purgati sunt, lavantes manus suas in sanguine peccatoris.

CAPUT XXIII.

Varia sanitatum beneficia variis præstita.

49. Diarmitium comitem, multo jam tempore decumbentem lecto, duriter quidem increpans, quod malus homo esset, immoderatus serviens ventri et gulæ, benedicta aspersum aqua, surgere fecit sine mora, ita valentem, ut equum ascenderet illico, et utique præter spem suam ipsius et suorum. In urbe Caselensi venit homo ante eum cum filio paralytico, rogans illum sanari : qui orans breviter, « Vade, » inquit, « filius tuus sanabitur. » It, et crastino redit cum filio, sed minime sanato. Tum surgens Malachias, et stans super eum diutius oravit, et ille sanatus est. Et conversus ad patrem : « Offer, » inquit, « illum Deo. » Annuit homo, sed non tenuit : et post aliquot annos ille jam juvenis recidit in idipsum, sine dubio propter inobedientiam patris, et pacti transgressionem. Alius quidam veniens de longinquo, cum esset Malachias in finibus Mumoniae, attulit ad eum filium, pedum penitus officio destitutum. Percunctatus quonam modo illi id accedisset : « Ut suspicor, » inquit, « dæmonum malignitate. » Et addit : « Ludenti in prato ipsi, ni fallor, immisere soporem, evigilansque puerulus, sic se invenit. » Hæc dicens, cum lacrymis precem fundit, efflagitat opem. Misertus ejus oravit Malachias, jubens ægrum interim dormire ibidem super solum [*fort. solum*]. Dormivit; et surrexit sanus. Hunc ipse, quia de longe venerat, aliquandiu in comitatu suo retinuit, et erat ambulans cum eo.

50. In monasterio Benchorensi pauper quidam fratrum elemosynis sustentabatur. Et erat quotidianam accipiens stipem, aliquid officii factitans in pistrino. Is claudus ab annis duodecim, humi mani-

bus repens, post se trahebat pedes emortuos : quem die quadam ante cellam suam Malachias mœstum et mœrentem inveniens causam percontatur. Et ille : « Vides, » inquit, « quam ex longo misellus afflicter, et manus Domini super me : et ecce ad cumulum ærumnæ, homines, qui misereri debuerant, irrident me potius, miseriam exprobrantes. Quem ubi audivit, pietate motus suspexit in cœlum, manus pariter levans. Facta autem brevi oratione, ipse intravit cellam, et ille surrexit. Et stans super pedes suos mirabatur si vere esset quod erat pene somnium suspicatus. Cœpit tamen se pedetentim movere : neque enim posse ire salis credebat. Tandem quasi e gravi sommo evigilans cognoscit misericordiam Domini super se; firmiter graditur, et in pistrinum revertitur, exsiliens et exsultans, et laudans Deum. Viso eo, qui ante viderant et cognoverant, repleti sunt stupore et ecstasi, phanstasma putantes. Virum item hydropicum orando sanavit : qui illico remansit in monasterio, pastor ovium factus.

51. Civitas Hiberniæ, nomine Corcagia [*al. Coreava*], vacabat episcopo. Tractatum est de electione : dissensere partes, quibusque, ut assolet, præsulem volentibus constituere suum, non Dei. Venit illic Malachias, audita dissensione. Convocato clero et populo, etiam corda et vota discordantium unire curavit. Et persuasis illis totum negotium sibi debere credi, cui potissimum sollicitudo incumberet illius, sicut et aliarum per Hiberniam Ecclesiarum incontinenti nominat eis, non quempiam de nobilibus terræ, sed magis quemdam hominem pauperem quem sciret sanctum et doctum : et hic erat alienigena. Quæritur ille : nuntiatur decumbere lecto, et ita debilis ut nullo pacto exeat, nisi in manibus portatus ministrantium. Et Malachias : « Surgat, » inquit, in nomine Domini, ego præcipio; **680** obedientia salvum faciet eum. » Quid faceret ille? Parere volebat, sed imparatum se sentiebat : quod etsi posset ire, episcopari reformidabat. Ita cum voluntate obediendi, pugnante gemino hoste, pondere languoris, et metu honoris [*al. oneris*], vicit illa tamen, data sibi in adjutorium spe salutis. Itaque conatur, movet sese, tentat vires, invenit se solito fortiorem. Crescit pariter fides cum viribus, et rursus facta fortior fides dat vicissim viribus incrementum. Jam surgere per se valet, jam meliusculi gradi, jam nec sentire in ambulando lassitudinem; demum expeditus et alacer pervenire ad Malachiam sine hominis adjutorio. Qui assumens eum, misit in cathedram, clero et populo collaudante. Hoc ita in pace factum est, quia nec illi ausi sunt Malachia voluntati in aliquo obviare, videntes signum, quod fecerat : nec ille parere dubitavit, tam evidenti argumento factus securior de Domini voluntate.

52. Mulier quædam fluxum sanguinis patiebatur : et hæc nobilis, charissima Malachia, plus tamen ob morum quam generis nobilitatem. Quæ ex toto deficiens, nimirum cum sanguine exhaustis viribus,

jam posita in extremis, misit ad Dei hominem, ut, quod supererat, animæ subveniret, qui se jam non esset visurus in corpore. Audiens Malachias moleste tulit, quod mulier, virtutis foret, et vita ejus fructuosa opere et exemplo. Et videns se non posse satis accurrere tempestive, accito Malcho, quod juvenis esset, et expeditus (ipse est, cujus supra meminimus (Num. 39), frater Christiani abbatis) : « Accelera, » inquit, « fer illi tria poma hæc, super quæ nomen Domini invocavi. Confide in ipso quod ubi ex eis gustaverit non gustabit mortem, priusquam nos videat, etsi tardiuscule secuturos. » Festinat Malchus secundum mandatum, et veniens intrat ad morituram, alterum se exhibens puerum Elisæi (IV Reg. iv, 29), nisi quod hujus efficacior opera fuit. Jubet missam sibi a Malachia benedictionem accipere, et gustare, si quo modo valuerit. At illa exhilarata, audito nomine Malachiæ ut obedire possit nutu significat paulisper se erigi velle; nam verbo non poterat. Erigitur, gustat : gustato confortata est, loquitur et gratias agit. Et immisit Dominus soporem in eam, et suavissime requievit in eo, cujus usu diu caruerat, sicut et esu. Stetit interim sanguis, et post modicum expergefata, sanam se reperit, nisi quod longa inedia, et sanguinis minutione adhuc debilis erat. Si quominus die sequenti desideratus Malachiæ adventus aspectusque perfecit.

CAPUT XXIV.

Feminam sine sacramento Extremæ Unctionis defunctam resuscitat.

53. Habitabat vir nobilis in vicinia Benchoensis monasterii, cujus uxor cum infirmaretur ad mortem, rogatus Malachias ut descenderet, priusquam moreretur, infirmam uncturus oleo. Descendit, et intravit ad eam : quo viso, exultat illa, spe animata salutis. Et cum pararet ungere eam, visum est omnibus differendum potius usque mane. Erat enim vespera. Acquievit Malachias, et data benedictione super ægram, exivit cum his qui secum erant. At vero post modicum subito clamor factus est, planctus et strepitus multus per totam domum; siquidem insonuit quod mortua esset. Accurrit Malachias tumultu audito, et secuti sunt eum discipuli ejus. Et accendens ad lectum, ut certo comperit exspirasse, consternatus est animo, sibi imputans, quod fraudata gratia Sacramenti obierit. Et elevatis in cælum manibus. « Obsecro, Domine, inquit, insipienter egi. Ego, ego peccavi, qui distuli; novista, quæ voluit. » Hæc dicens, contestatus est in audientia omnium, nullam se recepturum consolationem, nullam daturum requiem spiritui suo, nisi, quam tulerat, liceret restituere gratiam. Et stans super eam, tota nocte laborabat in gemitu suo : et pro oleo sancto, largo imbre lacrymarum **CS** perfundens mortuam, vicem illi unctionis, quam peterat exhibebat. Ipse quidem sic, ad suos autem : « Vigilate, » inquit « et orate. » Itaque in psalmis illi, ille in lacrymis, noctem duxere pervigilem. Et mane lacto, exaudivit Dominus sanctum suum, quia spiritus Domini erat

postulans pro eo, qui postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? aperit oculos quæ fuerat mortua; et, ut solent qui de gravi somno evigilant, fricans sibi manibus frontem et tempora, super lectum se erigit, et agnito Malachia, inclinans devote salutatur eum. Et verso luctu in gaudium, stupor apprehendit omnes, et qui viderunt, et qui audierunt. Sed et Malachias gratias agens, benedixit Dominum. Et unxit eam nihilominus, sciens in hoc Sacramento remitti peccata, et quod oratio fidei salvet infirmum (Jac. v, 14, 15). Post hæc abiit ille, et illa convaleuit et vivens incolumis tempore aliquanto, ut gloria Domini manifestaretur in ea, peracta poenitentia, quam sibi Malachias injunxerat, in bona confessione iterum obdormivit, et migravit ad Dominum.

CAPUT XXV.

Alia diversa beneficia in diversos collata.

54. Fuit item mulier, cui spiritus iracundiæ et furoris in tantum dominaretur, ut non solum vicini et cognati fugerent consortium ejus, sed filii quoque ipsius vix sustinerent habitare cum ea. Clamor, et rancor, et tempestas valida, ubicumque fuisset. Audax, et ardens, et præceps, metuenda lingua et manu, importabilis omnibus, et invisæ. Dolentes filii tum pro illa, tum pro seipsis, trahunt illam ad præsentiam Malachiæ, lacrymabilem cum fletu querimoniam deponentes. Vir autem sanctus, et periculum matris, et incommodum miserans filiorum, seorsum advocat illam : fueritne confessa aliquando peccata sua, sollicitè percontatur. Respondit, « Nequaquam. Confitere, » inquit. Paret. Et ille injungens poenitentiam confitenti, oransque super eam, ut Dominus omnipotens det ei spiritum mansuetudinis, in nomine Domini Jesu ne ultra irascatur jubet. Sequitur tanta mansuetudo, ut pateat omnibus non esse aliud, quam admirabilem mutationem dexteræ Excelsi. Fertur adhuc hodie vivere, et tantæ esse patientiæ et lenitatis, ut quæ omnes exasperare solebat, nullis modo exasperari damnis, contumeliis, afflictionibus queat. Si licet et me, juxta Apostolum, abundare in sensu meo (Rom. xiv, 5), accipiat quisque ut volet; ego istud superiori suscitæ miraculo mortuæ censeo præferendum, quod exterior quidem **D** ibi, hic vero interior revixerit homo. Et nunc curramus ad reliqua.

55. Vir secundum sæculum honorabilis, secundum Deum timoratus, veniens ad Malachiam, questus est ei super sterilitate animæ suæ, supplicans ut sibi obtineret ab omnipotente Deo gratiam lacrymarum. Et subridens Malachias, quod gratum haberet in homine sæculari desiderium spirituale, suam maxillam maxillæ illius quasi blandiendo conjungens : « Fiat, » inquit, « tibi, sicut petisti. » Tantos exinde, et pene continuos exitus aquarum deduxerunt oculi ejus, ut illud Scripturæ ei posse aptar videretur : *Fons hortorum, puteus aquarum viventium* (Cantic. iv, 15), Est insula maris in Hibernia,

ab olim fecunda piscium; et mare ibi piscosum valde. Peccatis, ut creditur, habitantium adempta copia solita, quæ multos habebat filios, infirmata est, et a tanta funditus sui commoditate emarcuit. Dolentibus accolis, et jacturam gravem populis ægre ferentibus, revelatum est cuidam mulieri, precibus Malachie posse afferri remedium: idque innotuit omnibus, ipsa prodente. Nutu Dei contigit adesse Malachiam. Dum enim circuitet, et repletet Evangelio regionem, divertit illuc, ut et ipsis eandem gratiam impertiret. At barbari, quibus erat major cura de piscibus, omni instantia flagitant, ut potius respicere dignetur super sterilitatem insulæ suæ. Qui cum responderet se minime ad hoc venisse, ¶ hominum magis, quam piscium desiderare capturam; videns tamen fidem eorum, flexis in litore genibus, oravit ad Dominum, ut, licet indignis, indultum olim beneficium tanta fide repetentibus non negaret. Ascendit oratio, ascendit et piscium multitudo, et forte uberior, quam in diebus antiquis, et ipsa populo terræ perseverans usque in hodiernum diem. Quid mirum, si oratio justæ, quæ penetrat cælos, penetravit abyssos, et de profundo maris tantas piscium copias evocavit?

56. Venerunt aliquando tres episcopi in villam Fochart [al. Fochaut], quem dicunt locum nativitatæ Brigidæ virginis: et quartus erat Malachias. Ad quem presbyter qui hospitio susceperat eos: « Quid faciam, » inquit, « quod pisces non habeo? » Quo respondente, ut quæreret a piscatoribus: « Bien- ¶ nium est, » ait, « quod non inveniuntur pisces in flumine: unde et piscatores prorsus diffusi, etiam arti suæ renuntiaverunt. » Et ille: « Præcipe, » inquit, « laxari retia in nomine Domini. » Factum est, et capti sunt salmones duodecim. Secundo miserunt, et captis totidem, inopinatum inferunt mensis et ferculum, et miraculum. Et ut clare liqueat, Malachie meritis hoc datum fuisse, aliis quoque duobus sequentibus annis eadem nihilominus sterilitas perduravit.

CAPUT XXVI.

Veritatem corporis Christi in Eucharistia propugnat.

57. Fuit quidam clericus in Lesmor, probabilis (ut fertur) vitæ, sed fidei non ita. Is sciolus in oculis suis, præsumpsit dicere, in Eucharistia esse tantummodo sacramentum, et non rem sacramenti, id est solam sanctificationem, et non corporis veritatem. Super quo a Malachia secreto, et sæpe conventus, sed incassum, vocatus ad medium est, seorsum tamen a laicis, ut, si fieri posset, sanaretur, et non confunderetur. Itaque in conventu clericorum data facultas homini est pro sua sententia respondendi. Cumque totis ingenii viribus, quo non mediocriter callebat, asserere et defendere conaretur errorem, Malachia contra disputante et convincente, iudicio omnium superatus, de conventu confusus quidem exiit, sed non correctus. Dicebat autem se non ratione victum, sed Episcopi pressum auctoritate. « Et tu, » inquit, « o Malachia, sine causa me ho-

die confudisti, adversus profecto veritatem locutus, et contra tuam ipsius conscientiam. « Moestus Malachias pro homine sic indurato, sed magis fidei dolens injuriam, timens periculum, ecclesiam convocat: errantem publice arguit, publice monet ut resipiscat. Suadentibus hoc ipsum episcopis et universo clero, cum non acquiesceret, contumaci anathema dicunt, hæreticum protestantes. Nec sic evigilans: « Omnes, » inquit, « favelis homini potiusquam veritati; ego personam non accipio, ut deseram veritatem. » Ad hoc verbum substomachans sanctus: « Dominus, inquit, « fateri te veritatem faciat vel ex necessitate. » Quo respondente, « Amen, » solvitur conventus. Tali ille inustus cauterio, fugam meditatur, infamis atque inhonorus fore non sustinens. Et continuo sua tollens exibat, cum ecce subita correptus infirmitate, sistit gradum, viribusque deficiens, eodem loco jactat se super solum anhelus et fessus. Forte incidens in id loci vagabundus insanus quidam, offendit hominem, quidnam ibi agat percontatur. Respondet gravi se infirmitate teneri, et neque procedere, neque redire valentem. Et ille: « infirmitas ista haud alia, » inquit, « quam ipsa mors est. » Hoc autem non dixit a semetipso; sed pulchre Dominus per insanum corripuit eum, qui sanis acquiescere noluit consiliis senatorum. Et addit: « Revertere domum, ego te juvabo. » Denique ipso duce revertitur in civitatem; redit ad cor, et ad misericordiam Domini. Eadem hora accitur ¶ Episcopus agnoscitur veritas, abjicitur error. Confessus reatum absolvitur, petit Viaticum, datur reconciliatio: et uno pene momento perfidia ore abdicatur, et morte diluitur, ¶ Ita mirantibus cunctis, sub omni celeritate completus est sermo Malachie, et scripturæ pariter dicentis quia *vexatio dat intellectum auditui (Isa. xxviii, 19)*.

CAPUT XXVII.

Pacem et concordiam inter dissidentes mirabiliter conciliat.

58. Inter populos quarumdam regionum orta aliquando gravis discordia est. Interpellatur Malachias de componenda pace inter eos: et cum esset alias impeditus, injungit negotium hoc uni episcoporum. Illo excusante et negante, et dicente Malachiam, non se, quæsitum; se contemptum iri, frustra fatigari nolle: « Vade, » inquit, « et Dominus erit tecum. » Et ille: « Acquiesco, sed si me non audierint, scito me ad tuam Paternitatem appellaturum. » Subridens Malachias: « Fiat, » inquit. Tunc episcopus convocatis partibus, dictat formam pacis: acquiescunt, reconciliantur ad invicem; fide hinc inde data, stabilitur pax: et sic dimisit eos. At pars una videns hostes facta mali nihil suspicarentur, loquebantur mutuo, et dicebat homo ad proximum suum: « Quid volumus facere? Victoria præ manibus est, et ultio de inimicis. » Et cæpere insequi illos. Innotuit episcopo quod fiebat; et accurrens convenit ducem eorum super iniquitate et dolo, sed spretus ab illo est.

Invocavit nomen Malachiæ adversus eum, et nihili pendit: irridensque episcopum, « Putasne, » inquit, « propter te amittere debeamus malefactores nostros, quos Deus tradidit in manus nostras? Et recordatur verbi sui episcopus, quos habuerat cum Malachia, flens et ejulans, verso vultu ad monasterium ejus: « Ubi es, » ait, « homo Dei? ubi es? Nonne hoc est, pater mi, quod tibi dicebam? Heu, heu, veni, ut facerem bonum, et non malum; et ecce per me omnes, illi in corpore, isti in anima pereunt! » Multa in hunc modum loquebatur lamentans et plangens, et quasi præsentem sollicitans et compellans Malachiam adversus malignantes. Interim vero impii cum quibus fecerant pacem, insequi non desistebant ad perdendum eos: et ecce spiritus mendax in ore quorundam virorum, qui eos deciperet. Et occurrerunt illis in via viri, nuntiantes, factam irruptionem in terras ipsorum ab adversariis: in ore gladii consumi omnia, et diripi bona eorum, uxores quoque ac liberos tolli et abduci. His auditis, reversi sunt festinanter. Sequebantur ultimi primos, qui irent, aut quid acciderat, nescientes. Nec enim omnes audierant viros loquentes, Cumque venissent, et invenissent nihil horum quæ nuntiata erant, confusi sunt, deprehensi in malitia sua. Et cognoverunt spiritui erroris se traditos propter nuntium Malachiæ quem deceperunt, et nomen ejus quod spreverunt. Porro episcopus audiens frustratos proditores in iniquitate sua quam cogitaverant, cum gaudio remeavit ad Malachiam, referens omnia pro ordinem, quæ acciderant sibi.

59. Sciens Malachias ejusmodi occasione pacem esse turbatam, nactus opportunum tempus, pacem per semet inter ipsos denuo reformare curavit, et firmare reformatam, datis et receptis a trinsecus fide et juramento. Verum illi, quibus ante pax fracta fuit, injuriæ memores, neglecto pacto et præcepto Malachiæ, tractaverunt de vice reddenda. Et congregati omnes in unum, ibant ut imparatos præoccuparent, redderentque in caput eorum malum, quod sibi ipsi facere cogitassent. Et magno flumine, quod intererat, facillime transvadato, fluviolo, quem non procul ab illo offendere, retenti sunt. Neque enim jam fluviolus, sed plane fluvius ingens apparuit, ubique sui transire volentibus transitum negans. Mirari omnes tantum nunc esse, tantillum antebac fuisse scientes, et loqui inter se: « Unde inundatio hæc? aer serenus est, imbres non sunt, nec proxime fuisse meminimus. Et si multum pluisset, quis nostrum unquam hactenus meminuit in quantacumque illuvie ita intumuisse, ut operiret **654** terram, sata et prata pervaderet? Digitus Dei est iste, et Dominus sepit vias nostras propter sanctum suum Malachiam, cujus sumus prævaricati pactum, transgressi mandatum. » Ita et hi infecto negotio, ad sua æque confusi repedaverunt. Divulgatum est verbum per universam regionem: et benedicebant Deum, qui comprehendit sapientes in astutia sua, et confringens cornua peccatorum, sublimavit cornu christi sui.

60. Aliquis de nobilibus infensus Regi, reconciliatus est per manum Malachiæ. Nec enim Regi satis fidebat ille, ut pacem cum eo faceret, nisi mediante Malachia, aut quem Rex æque revereretur. Nec immerito, ut post apparuit. Nam factum securum, et minime jam caventem sibi, captum trusit in vincula, odio antiquo captus plus ipse. Requiritur homo a suis de manu mediatoris: nec enim aliud amici exspectare quam mortem. Quid faceret Malachias? Non est quod possit, nisi ut recurrat ad suum illud solitum unicumque refugium. Congregato exercitu forti nimis, turba magna discipulorum suorum, adit hominem, requirit vinctum; negatur. Et Malachias: « Inique, inquit, « agis contra Domium, et contra me, et contra te ipsum, pactum prævaricans: si dissimulas tu, sed non ego. Credidit se homo fidei meæ: si contingat mori, ego prodidi eum, ego reus sanguinis ejus. Quid tibi visum est me proditorem, te prævaricatorem constituere? Noveris me, donec liberetur, nihil gustaturum, sed neque istos. » Sic locutus, intrat ecclesiam: Deum omnipotentem suis, suorumque anxiiis gemitibus interpellat, ut injuste addictum dignetur eripere de manu prævaricatoris et iocui. Et ea die cum nocte sequenti in jejunio et oratione persisterunt. Perlatum ad Regem quid fieret; et magis inde induratum est cor ejus, unde emolli i debuerat. Init fugam, veritus homo carnalis, ne si prope remaneret, orationis non posset sustinere virtutem. Quasi vero vel absconditum non inveniat, vel non perveniat ad remotum. Tu metas ponis, miser, orationibus sanctorum? Num est oratio jacta sagitta, ut fugias a facie arcus? Quo ibis a Spiritu Dei, qui eam portat, et quo a facie ejus fugies? Denique fugientem insequitur, invenit latitantem: erisque cæus c et non videns, ut melius videas, et intelligas quoniam durum est tibi contra stimulum calcitrare. Denique senti vel nunc, quia sagittæ potentis acutæ pervenerunt ad te: quæ etsi resilierunt a corde, quia saxeum est, sed non ab oculis. Utinam per fenestras saltem oculorum perveniant usque ad cor, et vexatio det intellectum cæcitati. Cernere erat Saulum denuo ad manus trahi, et duci ad Ananiam (*Act. ix*), ad ovem scilicet lupum, ut refunderet prædam. Refudit, et recepit visum, quod Malachias usque adeo ovis esset, ut si misertus et lupo. Diligenter ex his advertit, lector, cum quibus habitatio Malachiæ, quales principes, et quales populi. Quomodo non et is frater fuit draconum, et socius struthionum? (*Job xxx, 29*). Et ideo dedit ei Dominus virtutem calcandi super serpentes et scorpiones, alligare reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis. Audi denique quid sequatur.

CAPUT XXVIII.

Sacrum ædificium moliens, adversarium patitur, sed mox ultione divina correptum.

61. Is, cui Benchorensis monasterii cesserat possessiones, ingratus beneficio, extunc et deinceps insolentissime semper se habuit adversus eum et suos,

in omnibus infestus, ubique insidians, detrahensque actibus, ejus. At non impune hoc. Erat illi unicus filius, qui imitor patris, audens aliquid et ipse in Malachiam, eodem anno mortuus est. Mortuus autem sic. Visum est Malachiae debere construere in Benchor oratorium lapideum, iostar eorum quae in aliis regionibus exstructa conspexerat. Et cum coepisset jacere fundamenta, indigenae quidem omnes mirati sunt, quod in terra illa necdum ejusmodi aedificia **685** invenirentur. Verum ille nequam, sicut erat praesumptuosus et insolens, non miratus est, sed indignatus. Ex qua indignatione concepit dolorem, et peperit iniquitatem. Et factus susurro in populis, nunc secreto detrahere, nunc blasphemare palam; notare levitatem, novitatem horrere, sumptus exaggerare. Istiusmodi venenatis sermonibus sollicitans et inducens multos ad prohibendum: « Sequimini me, » inquit, « et quod non nisi per nos fieri debet, contra nos fieri non sinamus. » Itaque cum pluribus, quibus suadere valuit, descendit ad locum, reperiendum hominem Dei, primus ipse dux verbi, qui erat principium mali: « O bone vir, quid tibi visum est nostris hanc inducere regionibus novitatem? Scoti sumus, non Galli. Quenam levitas haec? Quid opus erat opere tam superfluo, tam superbo? unde tibi pauperi et inopi sumptus ad perficiendum? Quis perfectum videbit? Quid istud praesumptionis, inchoare quod non queas, non dico, perficere, sed nec videre perfectum? Quanquam amentis magis est, quam praesumentis [*al.*, prudentis], conari quod modum excedit, vincit vires, superat facultates. Cessa, cessa, desine a vesania hac: alioquin nos non sinimus, non sustinemus. » Hoc dicit, prodens quid vellet, non quid posset considerans. Nam de quibus praesumebat, et secum adduxerat, viso viro, mutati sunt, et jam non ibant cum eo.

62. Ad quem Vir sanctus, tota libertate utens: « Miser, » inquit, « opus, quod inchoatum vides, et invides, sine dubio perficietur: perfectum videbunt multi. Tu vero quia non vis, non videbis; et quod non vis, morieris: attendito tibi, ne in peccato tuo moriaris. » Ita est, : ille mortuus est, et opus completum est; sed ille non vidit, qui, ut praefati sumus anno eodem mortuus est. Interim pater audito mox, quid de filio Vir sanctus praedixisset, sciens verbum ejus vivum et efficax esse: « Interfecit, » inquit, « filium meum. » Et instigante diabolo, tanto furore exarsit in illum, ut coram duce et majoribus Ulydiae falsitatis et mendacii arguere non vereretur hominem, qui veracissimus esset veritatis et discipulus, et amator: et convicium intulit, sinuata appellans. Et Malachias quidem doctus non reddere maledictum pro maledicto, obmutuit, et non aperuit os suum dum consisteret peccator adversus eum. Sed non Dominus oblitus sermonis sui, quem dixerat: *Mihi vindictam, et ego retribuam* (*Deut. xxxii, 35*). Eadem die domum reversus homo, luit linguae effrenis temeritatem, ipso ultore, quo instigatore laxarat. Arreptum in ignem projicit daemon; sed mox manibus

A assistentium extractus est; adustus tamen corporis parte, et mente captus. Et dum insaniret, vocatus Malachias venit, reperitque maledicum spumantia ora torquentem; horrendis vocibus et motibus terrentem omnia, ac toto corpore agitatam, vix posse teneri a pluribus: et orans pro inimico vir totius perfectionis, exauditus est; sed ex parte. Nam illico quidem sancto orante, ille aperuit oculos et sensum recepit. Relictus est autem ei spiritus Domini malus, qui eum colaphizet, ut discat non blasphemare. Credimus eum vivere usque adhuc, et usque ad haec tempora luere peccatum grande, quod peccavit in sanctum: certis temporibus tamen ferunt lunaticum esse. Porro praedictae possessiones, cum jam pro sui imbecillitate et inutilitate eas tenere non valuit, in pace ad locum, cujus exstiterant, redierunt. Nec renuit Malachias post multam demum vexationem, pacis obtentu.

63. Sed jam ad opus aedificii, quod Malachias, aggressus est, sermo recurat. Et quidem non erat Malachiae, non dico unde perficeret, sed unde faceret quidquam. Erat autem cor ejus fiduciam habens in Domino. Dominus vero providit, ut, etsi non speranti in pecuniae thesauris, pecunia non deesset. Quis enim alius fecit, ut thesaurus eo loci reponeretur, repositus non reperiretur usque ad tempus et opus Malachiae? Invenit Dei famulus in Dei marsupio, quod defuit suo. Merito quidem. Quid enim justius, quam **686** ut cui pro Deo non erat proprium, cum Deo iniret consortium, et marsupium unum esset, amborum? Fideli namque homini totus mundus divitiarum est. Et quid est ille, nisi quoddam marsupium Dei? Denique ait: (*Meus est orbis terrae, et plenitudo ejus* (*Psal. xlvii, 12*)). Inde est, quod Malachias repertos argenteos multos non reposuit, sed exposuit. Nam totum munus Dei in Dei opus jubet expendi. Non suas, suorum considerat necessitates; sed jactat cogitatum suum in Domino, ad quem utique recurrendum non dubitat, quoties necessitas postularit. Nec dubium Dei opus esse, quod Deo revelante Malachias praevidebat. Contulerat primum cum fratribus de opere illo: et multi praenopia minus libenter assentiebant. Inde anxius dubiusque quid ageret, coepit inter orandum vehementer inquirere, quenam foret voluntas Dei. Et die quadam de via regrediens, cum jam loco appropiaret, prospexit eminus: et ecce oratorium apparuit magnum lapideum, et pulchrum valde. Et intuens diligenter situm, formam et compositionem, cum fiducia arripit opus, prius quidem indicata visione senioribus fratribus paucis tamen. Sane totum, quod attente notavit de loco, et modo, et qualitate, tanta diligentia observavit, ut peracto opere, factum viso similimum appareret, ac si et sibi cum Moyse dictum audierit: *Vide, ut omnia facias secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte* (*Exod. xxv, 40*). Eodem visionis genere id quoque, quod in Sallino situm est, antequam fierit, praestensum est. illi, non modo oratorium, sed et monasterium totum

CAPUT XXIX.

Claret prophetiæ spiritu, et omni miraculorum gratia.

64. Transeunte illo per quamdam civitatem, et multitudine magna concurrente ad eum, casu vidit juvenem inter alios videndi se curiosum. Ascenderat lapidem, et stans super summos articulos, extento collo, oculis et animo intendens in eum, quemdam illi de novo Zacchæum exhibebat. Nec latuit Malachiam, sancto quidem Spiritu revelante, vere illum venisse in spiritu et virtute Zacchæi (*Luc. XIX, 2-9*). Dissimulavit tunc tamen, tacitusque pertransiit. Cæterum in hospicio nocte iosa narravit fratribus quomodo illum vidisset, et quid prævidisset de illo. Die autem tertia, en ille cum viro quodam nobili, domino suo : qui aperiens votum et desiderium juvenis, rogabat, ut a se commendatum recipere dignaretur, et habere de cætero inter suos. Et Malachias agnoscens eum : « Non est opus. » inquit, « ut quem jam Deus commendavit, homo commendet. » Apprehensumque manu sua tradidit abbati Congano nostro, et ille fratribus. Ipsæ vero juvenis, adhuc (ni fallor) vivens primus Conversus laicus Suriensis monasterii, testimonium habet ab omnibus, quod sanctæ conversetur inter fratres secundum ordinem Cisterciensem. Et cognoverunt discipuli, etiam in hoc Malachiam prophetiæ spiritum habuisse ; non solum autem, sed et in eo, quod subjuncturi sumus.

65. Cum Sacramenta offerret, et appropriasset ei diaconus, facturus aliquid pro officio suo, intuitus eum sacerdos, ingemuit quod sensisset penes illum latere quod non conveniret. Peracto sacrificio, secreto percunctatus de conscientia sua, confessus est, et non negavit illum sibi per somnium nocte ipsa. Cui injungens pœnitentiam : Non debueras, « inquit, « hodie ministrasse ; sed verecunde et subtrahere sacris, et deferre tantis tamque divinis mysteriis, ut hac humilitate purgatus, dignius exinde ministrares. » Item alia vice sacrificante illo, et orante hora sacrificii, ea quidem sanctitate et puritate cordis, qua solitus erat, astanti diacono visa est columba intrare per fenestram in claritate magna. Ea sacerdos perfunditur totus, ea subobscurior basilica tota refulget. Columba vero aliquandiu circumvolitans, tandem residet super crucem ante faciem sacerdotis. Obstupuit **657** diaconus ; et pavens tum pro lumine, tum pro volueris novitate, quod illa sit rara avis in terra, cecidit super faciem suam, et vix palpitans sese erigere ausus est, vel quando officii sui necessitas postulavit. Post Missam seorsum conventus a Malachia, sub periculo vitæ jubetur nullatenus secretum prodere quod vidisset, quoad viveret ipse. Aliquando cum in Ardmacha esset cum quodam coepiscopo suo, de nocte surgens, cœpit memorias sanctorum, quæ in cœmeterio Sancti-Patricii multæ sunt, orando lustrare : et ecce unum de altaribus subito ardere conspiciunt. Ambo enim viderunt visionem hanc magnam, et ambo mirati sunt. At Malachias intelligens signum esse magni meriti illius,

vel illorum, quorum sub altari illo corpora requiescerent, currens, et se mediis immergens flammis, expansis brachiis sacram amplexatus est aram. Quid ibi fecerit, quidve senserit, nemo qui sciat : sed quod amplius solito, cœlesti igne succensus ex illo igne exierit, fratrum qui cum eo tunc erant, reor neminem esse qui nesciat.

66. Hæc dicta sunt, pauca quidem de pluribus, sed multa pro tempore. Non enim signorum tempora hæc, secundum illud : *Signa non vidimus, jam non est propheta (Psal. LXXIII, 9)*. Unde satis apparet, Malachias meus quantus in meritis fuit, qui tam multus in signis exstitit, et in raritate tanta. Quo enim antiquorum genere miraculorum Malachias non claruit ? Si bene advertimus pauca ipsa quæ dicta sunt, non prophetia defuit illi, non revelatio, non ultio impiorum, non gratia sanitarum, non mutatio mentium, non denique mortuorum suscitatio. Per omnia benedictus Deus, qui sic amavit et ornavit eum : qui et magnificavit eum in conspectu regum, et dedit illi coronam gloriæ. Amor probatur in meritis, ornatus in signis magnificatio in ultione inimicorum, glorificatio in præmiorum retributione. Habes, diligens lector, in Malachia quid mireris, habes et quid imiteris. Nunc jam quid tibi ex his sperandum sit, studiosus attende. Nam finis horum, pretiosa mors est.

CAPUT XXX.

Locum et diem mortis suæ prædicit, et causa pallii denuo iter ad papam Eugenium suscipit.

67. Percunctatus aliquando, quoniam in loco, si optio detur, extremum malit agere diem (de hoc siquidem fratres quærebant inter se, quem sibi quisque deligeret) ; cunctatur, et non respondet. Instantibus illis : « Si hinc migro, » inquit, « nusquam libentius, quam unde una cum nostro Apostolo resurgere possim. » Dicebat autem sanctum Patricium. « Si peregrinari oportet, et ita permittit, Deus, Claram-Vallem delegi. » Requisitus item de tempore, diem respondit solemnem omnium defunctorum. Si simplex votum putatur, impletum est si prophetia, ne iota præterit. Sicut audivimus, sic vidimus de loco pariter, et de die. Dicamus breviter, quo ordine istud, quæ occasione provenerit. Egredis satis ferebat, Hiberniam usque adhuc pallio caruisse, utpote æmulator sacramentorum : quorum ne uno quolibet gentem suam vellet omnino fraudari. Et recordatus sibi a papa Innocentio fuisse promissum ; inde magis tristari, quod dum adhuc ille superfuit, non fuit missum pro eo. Et nactus occasionem, quod papa Eugenius summam regiminis teneret et eo temporis usque in Franciam appropiasset nuntiaretur opportunitatem requirendi se invenisse gravisus est. Præsumebat autem de illo, utique viro tali, et de tali assumpto professione : magis vero, quod suæ Claræ-Vallis specialis filius exstitisset, nec timeret apud illum se ullam sustinere difficultatem. Itaque convocantur episcopi, concilium cogitur : tractata triduo, quæ tempori immi-

nerent, die quarto aperitur consilium de pallio requiringdo. Placet, sed si per alium requiratur. Tamen quia brevior via, et ob hoc tolerabilior peregrinatio videretur, non fuit qui ejus obviare præsumeret consilio et voluntati. **¶** Et Malachias, soluto concilio, arripit iter. Prosequuntur eum, qui convenerant fratres, usque ad littus, non multi tamen, ipso nimirum prohibente. Ad quem unus illorum, Catholicus nomine, flebili voce et vultu: « Heu, tu abis, inquit, et in quanta pene quotidiana vexatione me deseris, non ignoras, nec fers opem misertus mei! Si ego dignus qui patiar, fratres quid peccaverunt, qui vix diem, noctemve ullam a tam laboriosa cura et custodia mei feriatam habere sinuntur? » His verbis et lacrymis filii (flebat enim) paterna viscera concussa sunt, et amplexatus est eum blandiendo, impressoque pectori ejus signo crucis: « Certus esto, » inquit, « te ejusmodi nil passurum, donec redeam. » Erat autem epilepticus, et cadebat frequenter, ita ut interdum non semel, sed sæpius pateretur in die. Hoc jam per sex annos morbo horrido laborabat: sed ad verbum Malachiæ perfecte convaluit. Ab illa hora nil tale perpessus est; nil tale, ut confidimus deinceps perpessus, quia Malachias deinceps rediturus non est.

68. In ipso ascensu navis accedunt duo ex his, qui illi familiariter adhærebant audentes et petentes aliquid ab eo. Quibus ille: « Quid vultis? Non dicimus, » inquit, « nisi spondeas te daturum. » Spondet. Et illi: « Volumus nobis certo promitti a tua dignatione, te in Hiberniam incolumen reversurum. » Instare et cæteri omnes. Tum ille parumper deliberans, pœnitere primo quod se alligasset, qua exiret non inveniens. Angustia undique, dum nil occurreret ab alterutro tutum periculo, voti videlicet, aut promissi. Visum est tandem id potius eligendum, quod in præsentiarum plus urgeret, reliquum supernæ committendum dispositioni. Annuit tristis quidem; sed magis illòs noluit contristare: et spondens eis, ut volunt, ascendit navem. Et cum jam fere medium iter æquoreum peregissent, subito contrarius ventus navem repellit, et reducit in terram Hiberniæ. Descendens de navi, in ipso portu in quadam sua ecclesia pernoctavit. Et lætus gratias egit divinæ consilio providentiæ, quo factum est ut jam fecerit satis pro sua promissione. **M**an vero intrans navem, ipsa die prospero cursu transfretavit, et venit in Scotiam. Die tertia pervenit ad locum qui Viride-Stagnum dicitur: quem fecerat præparari, ut ibi statueret abbatiam. Et relicto illic de filiis suis, fratribus nostris, monachorum conventu et abbate (nam secum ad hoc ipsum eos adduxerat), valedicens eis profectus est.

69. Et cum transiret, occurrit ei rex David, a quo susceptus est cum gaudio, et retentus per aliquot dies: multa que operatus placita Deo, inchoatum repetit iter. Et pertransiens Scotiam, in ipso introitu Angliæ divertit ad ecclesiam Gisiburnensem, ubi habitant viri religiosi, canonicam ducentes vitam,

A ab antiquo familiares ei pro suaestate. Ibi adducta est ad eum mulier, quem cancrum vulgo apud visu; et sanavit eam. Nam benedixit, aspersa sunt ulcerum loca sensit. Die vero sequenti vix ultra. Abiens inde, ad mare venit; sed causa, ni fallor, fuit orta simulta summum pontificem et regem. At nescio quid mali suspicaretur de bis si transiret: nam neque alios ejus sinebat. Quod quidem impedimentum contrarium Malachiæ voluntati, sed non differri a desiderio suo, nesciens impletum iri. Nam si incontinenti debebat transire etiam Claram-Valle Pontificem sequeretur. Jam enim Romæ, aut prope Romam. Nunc dilatione factum est ut tardius locum et horam sanctissimi sui occurreret.

¶ CAPUT XXX

Rurtus Claram-Vallem venit, morituro quo desideraverat

70. Qui a nobis susceptus est, et Occidente veniens, visitans nos quantum nostræ Claræ-Valli iracunditatis adauxit! quam jucundus a dies festus illuxit nobis! Hæc dies dedit] Dominus, exultatum et lætati celer et saliens, tremulus licet ac occurri! quam lætus in oscula rui] chiis missam mihi cœlitus amplexat quam alacri vultu et animo, mi pat in domum matris meæ, et in cubi meæ! Quam festivos deinde tecum paucos! Quid vero ille vicissim nol rem, nempe affabilem peregrinus n præbebat, omnibus incredibiliter bonum, et quam jucundum agebat eos, quos nimirum videre venerat non auditurus Salomonem, sed exhibi audivimus sapientiam ejus, tenu ejus, et tenemus. Jam quatuor hujus nostræ solemnitatis defluxari solemnem beati Lucæ evangelistæ, et sua illa sancta devotione celebrata. lecto decubuit: et nos cum illo gaudii nostri mœror occupat, m quod levior interim febris esse v discurrere fratres, dandi avidos, v non dulce videre illum? cui non d illi? Utrumque suave, utrumque sanitatis erat præbere obsequium, et sui, cum gratiam reportaret. Assist solliciti erant circa frequens minis menta perquirere, adhibere fomen ad gustandum. Ad quos ille: « Sin « hæc sed charitate vestri facie

gitis. » Sciebat enim imminere tempus suæ migrationis.

71. Cumque fratres, qui cum eo venerant, fidentius instarent dicentes, non oportere diffidere de vita; nec enim signa mortis in eo aliqua apparent: « Oportet, » inquit, « hoc anno Malachiam exire de corpore. » Et infert: « Ecce appropinquat dies, quem, ut optime nostis, optavi semper ipsum fore diem resolutionis meæ. Scio cui credidi, et certus sum: non fraudabor reliquo desiderii mei, qui partem jam teneo. Qui me sua misericordia perduxit ad locum quem petii, terminum quem æque volui, non negabit. Quod ad hoc corpusculum attinet, hic requies mea: quod ad animam, Dominus providebit, qui salvos facit sperantes in se. Nec parum spei repositum mihi in die illa, qua mortuis tanta a vivis beneficia impenduntur. » Nec longe aberat dies ipsa, cum talia loqueretur. Interea jubet se sacra oleo ungi. Exeunte conventu fratrum ut solemniter fieret, non sustinuit ut ad se ascenderent: ipse descendit ad eos. Jacebat siquidem in solario domus superioris. Ungitur, et sumpto Viatico, fratrum se orationibus et fratres commendans Deo, ad lectum revertitur. Alto de solario descendebat pedibus suis, et rursum nihiloominus suis pedibus ascendebat: et dicebat mortem esse in januis. Quis hunc hominem crederet moriturum? Solus ipse, et Deus id scire poterant. Non vultus pallidior, non macilentior videbatur? non rugata frons, non reconditi oculi, non nares extenuatæ, non contracta labia, non adusti dentes, non collum exesum et gracile, non curvi humeri, non caro exinanita in corpore reliquo. Hæc erat gratia corporis ejus, et hæc gloria vultus, ejus quæ non evacuatur, ne in morte quidem. Talis quoad vivit, talis et mortuus apparebat, viventi similior.

72. Cucurrimus usque huc: sed modo hæremus, quia Malachias cursum consummarit. Stat ille, et nos pariter **690** stamus cum eo. Alioquin quis libenter currat ad mortem? præsertim tuam, pater sancte, quis referre possit? quis velit audire? Attamen dileximus nos in vita; in morte non separabimur. Fratres, non relinquamus in morte, quem in vita prosecuti sumus. Ab ulteriori Scotia usque huc cucurrit ille ad mortem: eamus et nos, et moriamur cum eo. Oportet, oportet dicere, quam cernere necesse fuit. Adest Omnium Sanctorum clara ubique celebritas; sed juxta veterem sententiam. *Musica in luctu importuna narratio est (Eccli. xxii, 6)*. Adsumus, canimus vel inviti. Flendo cantamus, et cantando flemus. Malachias etsi non cantat, non plorat tamen: Quid enim ploret, qui appropinquat ad gaudium? Nobis, qui relinquimur, relinquitur luctus: solus Malachias festum facit. Quod enim non potest corpore, facit mente, sicut scriptum est: *Cogitatio hominis confitebitur tibi et reliquæ cogitationis diem festum agent tibi (Psal. lxxv, 11)*. Deficiente illi corporis instrumento, silente organo oris, officio vocis cessante, reliquum est ut mentis júbilo solemnizet. Quidni solemnizet sanctus, qui sanctorum ducitur

ad solemnitatem? Exhibet illis, quod mox sibi debetur. Adhuc modicum, et ipse unus ex illis est.

73. Sub noctis crepusculo, cum jam utcumque diei a nobis expleta celebritas foret, Malachias appropinquaverat, non crepusculo, sed auroræ. An non illi aurora, cui nox præcessit, dies autem appropinquavit? Itaque febre invalescente, cœpit ex intimis ardens per omne corpus erumpere sudor, ut quodammodo transiens per ignem et aquam, educeretur in refrigerium. Jam desperatur de vita ejus, jam quisque suum judicium reprehendit, jam nulli dubium, Malachiæ sententiam prævalere. Vocamur: adsumus. Et ille oculos levans in circumstantes: « Desiderio desideravi, inquit, hoc pascha manducare apud vos. Gratias ago supernæ pietati: non sum fraudatus a desiderio meo. » Vides hominem securum in morte, et necdum mortuum, jam certum de vita? Nec mirum. Videns adesse noctem quam exspectaverat, et in ipsa diescere sibi; quasi de nocte triumphans, videtur insultare tenebris, et quodammodo loqui: « Jam non dicam, Forsitan tenebræ conculcabunt me, quia hæc nox illuminatio mea in deliciis meis. » Et blande nos consolans: « Habete, » inquit, « curam mei; ego vestri, si licuerit, non obliviscar. Licebit autem. Credidi in Deum, et omnia possibilis credenti. Amavi Deum: amavi vos, et charitas nunquam excidit. » Et suspiciens in cælum: Deus, » inquit « serva eos in nomine tuo: non solum autem eos, sed et omnes qui per verbum ac ministerium meum tuo se mancipare servitio. » Deinde imponens manus singulis, et benedicens omnibus pausatam ire jubet, quæ nondum venerat hora ejus.

74. Imus: redimus circa medium noctis: nam ea hora lux lucere in tenebris nuntiatur. Impletur domus: adest congregatio tota: abbates quoque multi qui convenerant. Psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus prosequimur amicam repatriantem. Anno ætatis suæ quinquagesimo quarto loco et tempore, quo præelegit, et prædixit Malachias episcopus et legatus sanctæ apostolicæ Sedis, velut e manibus nostris assumptus ab angelis, feliciter obdormivit in Domino. Et vere obdormivit. Vultus placidus placidi exitus indicium fuit. Et quidem omnium oculi fixi in eum: nemo tamen, qui quando exivit advertere potuisset. Mortuus vivere, et vivens mortuus putabatur: adeo nil intercidit, quod alterutrum determinaret. Eadem vivacitas vultus, serenitas eadem, qualis apparere solet in dormiente. Diceres mortem nil horum tulisse, magis auxisse plurimum. Non est mutatus, sed ipse mutavit omnes. Mirum in modum luctus et gemitus omnium subito conquiescit: mulatur in gaudium mœror, planctum cantus excludit. Infertur, feruntur in cælum voces, infertur oratorio abbatum humeris. Viit fides, triumphat affectus, res in suum devenit statum: cuncta geruntur ex ordine, cuncta ex ratione, procedunt.

691 75. Et revera quid rationis habet immode-

ratus plangere Malachiam, quasi non sit pretiosa mors ejus, quasi non sit magis somnus, quam mors; quasi non sit mortis portus, et porta vitæ? Malachias amicus noster dormit, et ego lugeam? Luctus iste usu se, non ratione tuetur. Si Dominus dedit dilecto suo somnum, et talem somnum, in quo hæreditas Domini, filii merces, fructus ventris, quid horum videtur fletum indicere? Egone fleam illum, qui letum evasit? Ille tripudiat, ille triumphat, ille introductus est in gaudium Domini sui; et ego eum plangam? Cupio mihi hæc, non illi invideo. Interim parantur exsequiæ: offertur pro eo sacrificium; connumerantur ex more omnia cum summa devotione. Stabat eminus puer, cui emortuum pendeat a latere brachium, magis illi impedimento, quam usui. Quo comperto, innui ut accederet: et apprehensam arieta manu applicui ad manum Episcopi, et

vivificavit eam. Nempe vivebat in mortuo gratia sanitarum: et manus ejus fuit mortuæ manui, quod mortuo homini Elisæus (*IV Reg. XIII, 21*). Puer ille de longe venerat, et manum quam pendentem attulerat, sanam in patriam reportavit. Jam omnibus rite peractis, in ipso oratorio sanctæ Dei genitricis Mariæ, in quo sibi bene complacuit Malachias, traditur sepulturæ, anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quadragesimo octavo, quarto nonas novembris. Tuum est, Jesu bone, depositum, quod nobis creditum est; tuus thesaurus, qui reconditur penes nos. Servamus illum resignandum in tempore, quo reposcendum censueris: tantum ut absque contubernalibus suis non egrediatur, sed quem habuimus hospitem, habeamus ducem, tecum et cum ipso pariter reguaturi in sæcula sæculorum. Amen (199).

Duos de S. Malachia Bernardi sermones habes in tomo tertio.

HYMNUS DE S. MALACHIA.

(MARTENE *Amplissima collectio*, tom. I, col. 746, ex ms. Veteris-Montis.)

Nobilis signis, moribus suavis,
Meritis sanctus, inclytus triumphis,
Hodie carnis pondere levatus,
Migravit antistes.
Nec vocat viro Malachia nomen,
Angelum sonans, Angelorum signat,
Similem esse puritate vitæ,
Gloria parem.
Angelus noster civium suorum
Redditus votis, sociatus choris,
Præminet multis, cœquatur summis,
Merito quidem.
Sobrius victus, castitas perennis,
Fides, doctrina, animarum lucra,
Meritis parem cœtui permiscet
Apostolorum.
Opere vicem, animo virtutem
Tenuit horum præsul et legatus,
Ac per hoc jure etiam honorem
Vindicat sibi.

Signa si quæras, quis referre queat?
Hoc tamen dico; manifesta satis
Mortua surgens quantus in hac parte
Fuit gloriæ.
Christo regnanti sitne ulla nostri
Cura putamus, quos amavit prius
Pauperes fovit humiles spiritu,
Humilis ipse.
Absit ab illo fonte pietatis
Sorte levata segnius manare:
Absit ut spernat miseros beatus
Orphanos pater.
O Malachia, Clara-Vallis tua,
Clarior tui corporis thesauro,
Postulat supplex te tuente frui
Pace perenni.
Gloria Patri Filioque ejus,
Gloria tibi, amborum Spiritus;
Una sit tibi, quia tres sunt unum,
Una majestas.

ADMONITIO IN OPUSCULUM XIII.

692 1. *Librum de ratione Cantus, Bernardo ascriptum, mihi quondam suppeditavit piæ ac suspiciendæ memoriæ Joannes Bona, tunc congregationis suæ abbas generalis, postmodum S. R. E. cardinalis. Libro præmissa est epistola, quam Bernardi esse existimavi: at tractatum ipsum eis assignandum, quos hujus operæ subsidiarios ascivit, ut sane ipsa innuit epistola. In codice Fusniacensi idem opusculum tribuitur Guidoni Chari-Loci abbati sub hoc titulo: « Epistola Domini Guidonis abbatis Chari-Loci de Cantu. »*